

Evropa u 12 lekcija

Paskal Fonten

Evropa u 12 lekcija

Autor: Paskal Fonten, bivši pomoćnik Žana Monea i profesor na Institutu političkih nauka u Parizu

SADRŽAJ

- 1 Zašto Evropska unija?
- 2 Deset istorijskih koraka
- 3 Proširenje i politika prema susedima
- 4 Kako funkcioniše EU?
- 5 Šta radi EU?
- 6 Jedinstveno tržište
- 7 Ekonomska i monetarna unija (EMU) i evro
- 8 Ka društvu zasnovanom na znanju
- 9 Evropa građana
- 10 Sloboda, bezbednost i pravda
- 11 Evropska unija na svetskoj pozornici
- 12 Kakve je budućnost Evrope?

Ključni datumi u istoriji evropske integracije

1. Zašto Evropska unija?

Evropska misija u 21. veku jeste da:

- obezbedi mir, prosperitet i stabilnost za svoje narode;
- prevaziđe podele unutar evropskog kontinenta;
- garantuje životnu bezbednost svojim narodima;
- promoviše uravnoteženi ekonomski i socijalni razvoj;
- odgovori na izazove globalizacije i očuva raznovrsnost evropskih naroda;
- podrži vrednosti koje su zajedničke svim evropskim narodima, kao što su održivi razvoj i zdravo prirodno okruženje, poštovanje ljudskih prava i socijalna tržišna ekonomija.

I   **Mir i stabilnost**

Pre nego što je postala stvarni politički cilj, ideja o ujedinjenoj Evropi bila je samo san filozofa i vizionara. Viktor Igo, na primer, maštao je o miroljubivim ‘Sjedinjenim Državama Evrope’ inspirisan humanističkim idealima. Taj san su razbila dva strašna rata koja su opustošila kontinent u prvoj polovini dvadesetog veka.

Ali, iz ruševina Drugog svetskog rata pojavila se nada nove vrste. Ljudi koji su se tokom rata odupirali totalitarizmu bili su odlučni da okončaju mržnju i suparništvo među narodima Evrope i izgrade trajni mir između nekadašnjih neprijatelja. U periodu od 1945. do 1950. godine nekoliko hrabrih državnika, uključujući i Konrada Adenauera, Vinstona Čerčila, Alkida de Gasperija i Roberta Šumana, poduhvatilo se zadatka da ubede svoje narode da uđu u novu eru. U zapadnoj Evropi biće uspostavljene nove strukture, zasnovane na zajedničkim interesima i utemeljene u ugovorima koji će garantovati vladavinu prava i jednakost svih zemalja.

Robert Šuman (francuski ministar spoljnih poslova) preuzeo je ideju koju je prvobitno izložio Žan Mone i 9. maja 1950. godine predložio osnivanje Evropske zajednice za uglj i čelik (ECSC). U zemljama koje su se nekada borile jedna protiv druge, proizvodnja uglja i čelika biće objedinjena pod zajedničkom ‘Visokom upravom’. Tako su na praktičan i izuzetno simboličan način sirovine za rat pretvorene u instrumente pomirenja i mira.

II Evropa ponovo zajedno

Evropska unija podsticala je nemačko ujedinjenje posle pada Berlinskog zida 1989. Kada se 1991. godine raspala sovjetska imperija, bivše komunističke zemlje centralne i istočne Evrope, koje su decenijama živele pod autoritarnim jarmom Varšavskog pakta, odlučile su da je njihova budućnost u porodici demokratskih evropskih nacija.

Proces proširenja nastavlja se do današnjeg dana. Pregovori o ulasku započeti su sa Turskom i Hrvatskom u oktobru 2005, a još nekoliko balkanskih zemalja krenuli su putem koji bi jednog dana mogao da dovede do članstva u EU.

III Sigurnost i bezbednost

Evropa u dvadeset prvom veku i dalje mora da rešava probleme sigurnosti i bezbednosti. Evropska Unija mora da preduzme efikasnu akciju kako bi obezbedila sigurnost i bezbednost svojih članica. Ona mora konstruktivno da radi s regionima neposredno izvan svojih granica –Balkanom, severnom Afrikom, Kavkazom i Bliskim istokom. EU mora da zaštiti i svoje vojne i strateške interese saradnjom sa saveznicima – naročito saveznicima iz NATO-a – i razvojem suštinske evropske bezbednosne i odbrambene politike.

Unutrašnja i spoljna bezbednost dve su strane iste medalje. Borba protiv terorizma i organizovanog kriminala zahteva da policijske snage svih zemalja EU moraju tesno da sarađuju. Jedan od novih evropskih izazova jeste to da EU postane područje slobode, bezbednosti i pravde u kojem svi imaju jednak pristup pravdi i uživaju jednaku zaštitu zakona. Da bi to ostvarile, potrebno je da vlade zemalja EU ostvaruju neposredniju saradnju, a u tome aktivniju i značajniju ulogu moraju imati organi kao Europol (Evropska policijska služba) i Eurojust, koji promoviše saradnju između tužilaca, sudija i policijskih službenika u raznim zemljama EU.

IV Ekonomska i socijalna solidarnost

Evropska Unija je izgrađena radi ostvarenja političkog cilja mira, ali njen dinamizam i uspeh proizlaze iz njene uključenosti u ekonomiju.

Procentualni udeo zemalja EU u svetskom stanovništvu sve je manji. One stoga moraju da nastave sa zajedničkim naporima ako žele da obezbede

ekonomski rast i budu sposobne da se na svetskoj pozornici takmiče s drugim velikim privredama. Ni jedna zemlje EU nije dovoljno jaka da bi mogla sama da nastupa u svetskoj trgovini. Jedinstveno evropsko tržište pruža kompanijama oslonac za uspešno takmičenje na svetskim tržištima.

Ali kao protivteža sveevropskoj slobodnoj konkurenciji, mora postojati i sveevropska solidarnost. Građani Evrope osećaju jasne dobrobiti te solidarnosti: kada su pogođeni poplavama ili drugim elementarnim nepogodama dobijaju pomoć iz budžeta EU. Strukturni fondovi kojima upravlja Evropska komisija podstiču i podržavaju napore nacionalnih i regionalnih organa da uklone jaz između različitih nivoa razvoja u raznim delovima Evrope. Sredstva iz budžeta EU i krediti koji obezbeđuje Evropska investiciona banka koriste se za poboljšanje saobraćajne strukture Evrope (na primer za proširenje mreže autoputeva i brzih pruga), čime se obezbeđuje bolji pristup zabačenim regionima EU i podstiče transevropska trgovina. Ekonomski uspeh EU meriče se delom po sposobnosti njenog jedinstvenog tržišta koje čini pola milijarde potrošača da bude na dobrobit što većem broju ljudi i kompanija.

V Identitet i raznovrsnost u globalizovanom svetu

Evropska post-industrijska društva postaju sve složenija. Životni standard kontinuirano raste ali još uvek postoji jaz između bogatih i siromašnih. Proširenje je još više produbilo jaz s obzriom da su nove članice zemlje sa životnim standardom ispod proseka EU. Zato je važno da zemlje članice EU tešnje sarađuju da se taj jaz premosti.

Međutim ova nastojanja ne podrazumevaju žrtvovanje kulturnih i jezičkih raznovrsnosti među zemaljama EU. Naprotiv - mnoge aktivnosti EU usmerene su na stvaranje novog ekonomskog rasta koji se zasniva na regionalnim posebnostima i bogatoj raznovrsnosti tradicija i kulture.

Pola veka evropske integracije pokazalo je da je EU kao celina veća od zbira svojih delova: ona ima daleko veću ekonomsku, socijalnu, tehnološku, komercijalnu i političku moć nego što bi svaka pojedinačna zemlja imala kada bi morala da nastupa samostalno. Postoji dodatna vrednost kada se nastupa zajedno i govori jednim glasom kao EU.

Zašto?

- Zato što je EU vodeća trgovinska sila u svetu i ima ključnu ulogu u međunarodnim pregovorima, kao što su pregovori koji se vode

između 149 zemalja unutar Svetske trgovinske organizacije (STO), kao i u sprovođenju Protokola iz Kjotoa o vazdušnom zagađenju i klimatskim promenama;

- Zato što zauzima jasan stav o osetljivim pitanjima koja se tiču običnih ljudi – pitanjima kao što su životna sredina, obnovljivi izvori energije, „princip predostrožnosti“ u pogledu bezbednosti hrane, etički aspekti biotehnologije i potreba da se zaštite ugrožene vrste;
- Zato što je pokrenula važne inicijative za održivi razvoj na celoj planeti, u okviru "Zemaljskog samita" održanog 2002. u Johaneshburgu.

Stara izreka da je snaga u jedinstvu nije nimalo izgubila na aktuelnosti za Evropljane današnjice. Međutim, proces evropske integracije nije ugušio različite životne stilove, tradicije i kulture naroda koji joj pripadaju. Šta više, raznovrsnost EU predstavlja jednu od njenih ključnih vrednosti.

VI Vrednosti

Evropska unija želi da unapređuje humanitarne i progresivne vrednosti, i da se stara o tome da velike globalne promene koje se odigravaju budu na korist a ne na štetu ljudskog roda. Potrebe ljudi ne mogu se zadovoljiti jednostavno tržišnim snagama ili nametanjem jednostrane akcije.

Tako EU simbolizuje odnos prema čovečanstvu i model društva koji podržava ogromna većina njenih građana. Evropljani neguju svoje bogato nasleđe vrednosti među kojima su vera u ljudska prava, društvena solidarnost, slobodno preduzetništvo, pravedna podela plodova ekonomskog rasta, pravo na zaštićenu životnu sredinu, poštovanje kulturnih, jezičkih i verskih različitosti i skladan spoj tradicije i napretka.

Povelja o osnovnim pravima u EU, proglašena u Nici 7. decembra 2000. godine, izlaže sva prava koja danas priznaju sve zemlje članice EU i njihovi građani. Te vrednosti treba da stvore osećaj srodnosti među Evropljanima. Uzmimo samo jedan primer, sve zemlje EU ukinule su smrtnu kaznu.

2. Deset istorijskih koraka

1951: Evropsku zajednicu za ugalj i čelik osnivaju šest članica osnivača

1957: Rimskim ugovorom uspostavlja se zajedničko tržište

1973: Zajednica se proširuje na devet zemalja članica i razvija svoje zajedničke politike

1979: Prvi direktni izbori za Evropski parlament

1981: Prvo mediteransko uvećanje

1993: Potpuno utvrđeno zajedničko tržište

1993: Ugovorom iz Mاستrihta osniva se Evropska unija

1995: EU se širi na 15 članica

2002: Uvodi se evro novčanice i metalni novac

2004: Još deset zemalja ulazi u Evropsku Uniju

1. Devetog maja 1950, Šumanovom deklaracijom predloženo je osnivanje Evropske zajednice za ugalj i čelik (ECSC), koja je postala stvarnost nakon Pariskog ugovora od 18. aprila 1951. Time je ustanovljeno zajedniško tržište ugljai čelika između šest zemalja osnivača (Belgije, Federativne Republike Nemačke, Francuske, Italije, Luksemburga i Holandije). Cilj je bio da se u senci Drugog svetskog rata obezbedi mir između evropski naroda pobednika i poraženih i da budu zajedno kao jednaki sarađujući u zajedničkim institucijama.

Ispod slike

9. maja 1950. francuski spoljni ministar Robert Šuman prvi put je javno izložio idje koje su dovele do Evropske Unije. Zato se 9. maj slavi kao rođendan EU.

2. Tih šest zemalja su potom odlučile, 25. marta 1957, Rimskom ugovorom da izgrade Evropsku ekonomsku zajednicu (EEZ) zasnovanu na širem zajedničkom tržištu a koja bi se ticala čitavog niza roba i usluga. Carine su se potpuno ukinule između ovih šest zemalja od 1. jula 1968 i zajedničke

politike, preavashodo u trgovini i poljoprivredi, takođe su zasnovane tokom šezdesetih.

3. Tako je uspešan bio ovaj poduhvat da su Danska, Irska i Velika Britanija odlučile da se pridruže Zajednici. Prvo proširenje, od šest na devet članica, dogodilo se 1973. U isto vreme, nove socijalne i ekološke politike bile su sprovedene, a 1975. osnovan je Evropski regionalni razvojni fond (ERDF).
4. Juna 1979. dogodio se odlučujući korak napred za Evropsku zajednicu, a to su bili prvi izbori za Evropski parlament neposrednim glasanjem. Ovi izbori se održavaju svakih pet godina.
5. Godine 1981. Grčka se priključila Zajednici, a nakon nje Španija i Portugalija 1986. Ovim se ojačalo prisustvo Zajednice na jugu Evrope, a potreba da se proširi regionalna pomoć postala je još aktuelnija.
6. Ekonomska recesija koja je zahvatila ceo svet ranih 80-ih godina donela je sa sobom talas «evro-pesimizma». Međutim, nova nada se rodila 1985. kada je Evropska komisija, pod tadašnjim predsednikom Žakom Delorom, objavila belu knjigu u kojoj je zacrtan rok za uspostavljanje jedinstvenog tržišta do 1. januara 1993. Ovaj ambiciozni cilj je ugrađen u Jedinstveni evropski akt, koji je potpisan februara 1986. a na snagu je stupio 1. jula 1987.

Ispod slike:

Berlinski zid je srušen 1989. i stara podela evropskog kontinenta postepeno je nestala.

7. Politički oblik Evrope dramatično se promenio kada je srušen Berlinski zid 1989. To je dovelo do ujedinjenja Nemačke oktobra 1990. i dolaska demokratije u zemlje centralne i istočne Evrope pošto su se otcepile od sovjetske kontrole. Sam Sovjetski savez prestao je da postoji u decembru 1991

U isto vreme, između zemalja članica bili su u toku pregovori oko novog Ugovora o Evropskoj uniji, koji je usvojen od strane Evropskog saveta, u sastavu predsednika i/ili premijera, u Mاستrihtu decembra 1991. Taj ugovor je stupio na snagu 1. novembra 1993. Dodajući nove oblasti međudržavne saradnje postojećim integrisanim strukturama Zajednice, Ugovorom je stvorena Evropska unija (EU).

8. Ovaj novi evropski dinamizam i promenljiva geopolitička situacija kontinenta doveli su do toga da se još tri zemlje – Austrija, Finska i Švedska – priključe EU 1. januara 1995.

9. Do tada, EU je išla krupnim koracima putem koji će dovesti do njenog najspekatakularnijeg postignuća, stvaranje jedinstvene valute. Euro je uveden za finansijske (negotovinske) transakcije 1999. dok su se novčanice i metalni novac uvedene tri godine kasnije u 12 zemalja euro zone. Euro je sada pored američkog dolara glavna svetska valuta za plaćanja i rezerve.

Evropljani se suočavaju sa globalizacijom. Nove tehnologije i sve veća upotreba Interneta transformišu ekonomije, ali takođe donose socijalne i kulturne izazove.

Marta 2000. EU je usvojila «Lisabonsku strategiju» čiji je cilj modernizacija evropske ekonomije i njeno osposobljavanje da se takmiči na svetskom tržištu sa drugim velikim igračima kao što su Sjedinjene Države i novo industrijalizovane zemlje. Lisabonska strategija podrazumeva podsticanje inovacija i poslovnih investicija i prilagođivanje evropskog obrazovnog sistema potrebama informacionog društva.

Istovremeno, nezaposlenost i sve veći troškovi penzija povećavaju pritisak na državne ekonomije što reforme čini još neophodnijim. Glasači sve glasnije traže od svojih vlada da nađu praktična rešenja za ove probleme.

10. Tek što je Evropska unija porasla na 15 članica kada su počele pripreme za novo proširenje dotad neviđenih razmera. Sredinom 1990-ih, zemlje bivšeg sovjetskog bloka (Bugarska, Češka Republika, Mađarska, Poljska, Rumunija i Slovačka), tri Baltičke zemlje koje su bile deo Sovjetskog Saveza (Estonija, Latvija i Litvanija), bivša jugoslovenska republika (Slovenija) i dve mediteranske zemlje (Kipar i Malta) zakucale su na vrata EU.

EU je pozdravila ovu šansku da pomogne da se stabilizuje evropski kontinent i da se prošire dobrobiti evropske integracije na ove mlade demokratije. Pregovori o budućem članstvu započeti su u decembru 1997. Priširenje EU na 25 zemalja dogodilo se 1. maja 2004. kada je 10 od 12 kandidata primljeno u članstvo. Bugarska i Rumunija takođe su primljene 1. januara 2007.

3. Proširenje i politika prema susedima

- Evropska unija je otvorena prema svakoj evropskoj zemlji koja ispunjava demokratske, političke i ekonomske kriterijume za članstvo.
- Nakon nekoliko proširenja, EU je porasla sa šest na 27 članica. Nekoliko drugih zemalja čekaju kao kandidati za članstvo.
- Za svaki ugovor za prijem novog člana potrebno je jednoglasno odobrenje svih zemalja članica. Uz to, pre svakog novog uvećanja EU procenice svoje kapacitete da absorbuje novog člana/nove članove i sposobnost svojih institucija da nastave da dobro funkcionišu.
- Uzastopna proširenja ojačala su demokratiju, učinile Evropu bezbednijom i povećale njen potencijal za trgovinski i ekonomski rast.

I Ujedinjenje kontinenta

a. Savez 25

Kada se sastao u Kopenhagenu u decembru 2002. Evropski savet napravio je jedan od najznačajnijih koraka u istoriji evropske integracije. Pozvavši još 10 zemalja da se priključe Evropskoj Uniji 1. maja 2004. Evropska unija nije prosto povećala geografsku veličinu i stanovništvo; ona je stavila tačku na rascep u našem kontinentu koji je od 1945. razdvajao slobodni svet od komunističkog bloka.

Peto proširenje EU imalo je političku i moralnu dimenziju. Omogućilo je zemljama – Kipar, Češka Republika, Estonija, Mađarska, Latvija, Litvanija, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija – koje su isto toliko evropske kao i druge, ne samo geografski već i u kulturnom, istorijskom smislu i po aspiracijama, da se priključe demokratskoj evropskoj porodici. One su sada partneri u jednom veličanstvenom projektu koji su zamislili oci osnivači EU.

b. Dalja proširenja

Bugarska i Rumunija su postale kandidati 1995. Ovaj proces je trajao duže za ove dve zemlje nego za drugih 10, ali one su se priključile EU 1. januara 2007. i time se broj zemalja članica EU popeo na 27.

c. Kandidati za članstvo

Turska, član NATO-a, sa dugim sporazumom o pridruženju EU, kandidovala se za članstvo 1987. Njena geografska lokacija i politička istorija razlozi su zbog kojih je EU dugo oklevala pre nego što je pozitivno odgovorila na ovu kandidaturu. Međutim, u oktobru 2005, Evropski savet je započeo pregovore o pristupanju sa Turskom. Istovremeno, Evropski savet je započeo pregovore sa Hrvatskom, još jedno zemljom kandidatom. Još uvek nije postavljen ni jedan datum kada bi stupio na snagu budući ugovor o pristupanju za ove dve zemlje na kraju pregovoru o članstvu.

d. Zapadni Balkan

Ove zemlje, koje su uglavnom bile bivše republike Jugoslavije, okreću se ka Evropskoj Uniji da bi ubrzale svoju ekonomsku rekonstrukciju, poboljšale svoje međusobne odnose, na kojima su i dalje ožiljci etničkih i verskih ratova, i konsolidovale svoje demokratske institucije. EU je dala status "zemlja kandi»at" Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji u novembru 2005. Drugi potencijalni kandidati uključuju Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru i Srbiju.

II Uslovi za članstvo

a. Pravni zahtevi

Evropska integracija uvek je bila politički i ekonomski proces koji je otvoren svim evropskim zemljama koje su spremne da potpišu osnivačke ugovore i prihvate ceo korpus EU zakona. Prema članu 237 Rimskog ugovora «bilo koja evropska zemlja može da se kandiduje da postane član Zajednice».

Član F Matrihtskog ugovora dodaje da će zemlje članice imati «sisteme vladavine (...) koji su utemeljeni na demokratskim načelima."

b. Kopenhagenski kriterijumi

1993. nakon kandidature bivših komunističkih zemalja da se priključe Uniji, Evropski savet je postavio tri kriterijuma koji treba da ispune da bi postale članice. Do trenutka kada se priključuju, nove članice treba da imaju:

- stabilne institucije koje garantuju demokratiju, vladavinu zakona, ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina;
- uhodanu tržišnu ekonomiju i kapacitet da se takmiče sa konkurentskim pritiscima i tržišnim silama unutar Unije;
- sposobnost da prihvate obaveze članstva, uključujući podršku za ciljeve Unije. One moraju imati javnu administraciju koja je u stanju da primeni i u praksi sprovodi zakone EU.

d. Proces priključivanja

Pregovori o ulasku obavljaju se između svake zemlje kandidata i Evropske komisije koja predstavlja EU. Kada se ovi pregovori zaključe, odluku da se nova zemlja primi u članstvo EU moraju jednoglasno doneti postojeće zemalje članice koje se sastaju u Savetu. Evropski parlament mora dati svoj pristanak potvrdnim glasanjem apsolutne većine svojih članova. Potom države članice i zemlje kandidati moraju ratifikovati sve ugovore o priključivanju u skladu sa zakonodavnim procedurama svake od zemalja.

Tokom godina progovora, zemlje kandidati primaju pomoć EU kako bi im se olakšalo da sustignu države članice u ekonomskom pogledu. Za proširenje od 10 zemalja 2004. godine ovo je značilo paket od 41 milijarde evra namenjenih prevashodno finansiranju strukturalnih projekata kako bi se pridošlicama omogućilo da ispune obaveze koje proističu iz članstva.

Formatted: Indent: Left: 0.25", Hanging: 0.25", Numbered + Level: 1 + Numbering Style: a, b, c, ... + Start at: 4 + Alignment: Left + Aligned at: 0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

III Koliko velika može postati EU?

a. Geografske granice

Debate koje se tiču ratifikovanja Ustavne Povelje EU, koje su se održale u većini zemalja članica, pokazale su da mnogi Evropljani imaju određene rezerve vezane za konačne granice Evropske unije, pa čak i njen identitet. Nema jednostavnim odgovora na ova pitanja, naročito zato što svaka zemlja drugačije vidi svoje geopolitičke ili ekonomske interese. Baltičke zemlje i Poljska zastupaju ideju članstva Ukrajine u EU. Moguć ulazak Turke će postaviti pitanje statusa nekih zemalja Kavkaza kao što su Gruzija i Armenija.

Ispod slike:

"Biser Jadrana", Dubrovnik u Hrvatskoj

Uprkos tome što ispunjavaju uslove članstva, Island, Norveška, Švajcarska i Lihtenštajn, nisu članice Evropske unije zato što je javno mnjenje u ovim zemljama trenutno protiv pristupanja.

Politička situacija u Belorusiji i strateški položaj Moldavije i dalje predstavljaju problem. Jasno je da bi članstvo Rusije proizvelo neprihvatljiv disbalans u Evropskoj uniji, kako politički tako i geografski.

b.Administrativna ograničenja

Trenutno važeća pravila članstva, definisana Ugovorom iz Nice iz 2003. godine, određuju institucionalni okvir za Uniju od maksimalnih 27 članica. Prelazak preko ovog broja zahtevao bi novi sporazum među vladama o odnosima između država članica u okviru institucija.

Sposobnost Unije da funkcioniše u skladu sa osnovnim principima Ugovora (vidi poglavlje 4: Kako funkcioniše EU) biće teže ukoliko bude više od 30 zemalja. Procedure odlučivanja bi morale da se temeljno preispitaju, kako bi se izbegla opstrukcija i kako bi se EU omogućilo da zadrži sposobnost delovanja.

Postoje zatim osetljiva pitanja kao što je upotreba zvaničnih jezika. Članstvo Bugarske i Rumunije dovelo je broj zvaničnih jezika do cifre 23. Uvećanje EU nesme da dovede do toga da obični ljudi pomisle da njihov nacionalni i regionalni identitet iščezava unutar standardizovane EU.

IV Kandidati i ne-kandidati

Evropska unija ima dve paralelne politike za regulisanje svojih odnosa za susednim zemljama u zavisnosti od toga da li one jesu ili nisu na aktuelnoj listi potencijalnih kandidata.

- **Sporazumi o stabilizaciji i pridruživanju** otvaraju mogućnost nekoj zemlji da postane kandidat za članstvo u EU na kraju procesa pregovaranja. Prvi takvi sporazumi su bili sa Hrvatskom i bivšom jugoslovenskom republikom Makedonijom (BJRM). Usledili su pregovori sa Albanijom. Ostali potencijalni kandidati u ovom kontekstu su Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija.

- U skladu sa svojom **politikom susedstva**, EU ima sporazume o trgovini i saradji sa zemljama koje nisu članice - zemljama u južnom Mediteranu i na južnom Kavkazu, kao i sa zemljama istočne Evrope čiji budući odnosi sa Evropskom unijom ostaju nejasni.

4. Kako funkcioniše Unija?

- Ministarski savet Evropske unije, koji predstavlja zemlje članice, jeste glavni organ za donošenje odluka u EU. Kada se sastaje na nivou šefa država ili vlada postaje Evropski savet čija je uloga da EU daje političke smernice u ključnim pitanjima.
- Evropski parlament, koji predstavlja narod, deli zakonodavnu i budžetnu vlast sa Savetom Evropske unije.
- Evropska komisija, koja zastupa zajednički interes EU, predstavlja glavni izvršni organ. Ona ima pravo da predlaže zakone i stara se o ispravnom sprovođenju politika EU.

1. Trougao donošenja odluka

Evropska unija predstavlja više od konfederacije zemalja, ali nije federalna država. Ona je, u stvari, novi tip strukture koji ne potpada ni pod jednu tradicionalnu zakonsku kategoriju. Njen politički sistem je istorijski jedinstven i neprestano se razvija već više od 50 godina.

Ovi ugovori (poznati kao "primarno" zakonodavstvo) su osnova za veliki korpus "sekundarnog" zakonodavstva koje se neposredno odnosi na svakodnevni život građana Evropske unije. Sekundarno zakonodavstvo se uglavnom sastoji od uredbi, uputstava i preporuka usvojenih od strane institucija EU.

Ovi zakoni, zajedno sa politikama EU, predstavljaju rezultat odluka koje donosi institucionalni trougao, sačinjen od Saveta (koji predstavlja nacionalne vlade), Evropskog parlamenta (koji predstavlja narod) i Evropske komisije (telo nezavisno od vlada EU koje podržava zajedničke evropske interese),

a. Savet Evropske unije i Evropski savet

Savet Evropske unije (takođe poznat i kao Savet ministara) najvažnija je institucija EU u kojoj se donose odluke. Sve zemlje EU naizmenično predsedavaju Savetu u periodu od šest meseci. Svakom sastanku Saveta prisustvuje po jedan ministar iz svake od zemalja članica. Koji će ministar prisustvovati sastanku zavisi od teme koja je na dnevnom redu: spoljni poslovi, poljoprivreda, industrija, saobraćaj, životna sredina, itd.

Savet ima zakonodavnu vlast, koju deli sa Evropskim parlamentom kroz "proceduru zajedničkog donošenja odluka". Uz to, Savet i Parlament dele odgovornost za usvajanje budžeta EU. Savet takođe zaključuje međunarodne sporazume koje je ugovorila Komisija.

Ispod slike:

Evropski parlament: njegov glas je vaš glas

Broj glasova za svaku zemlju u Savetu

• Nemačka, Francuska, Italija i Velika Britanija	29
• Španija i Poljska	27
• Rumunija	14
• Holandija	13
• Belgija, Češka Republika, Mađarska i Portugalija	12
• Austrija i Švedska	10
• Danska, Irska, Litvanija, Slovačka i Finska	7
• Kipar, Estonija, Letonija, Luksemburg i Slovenija	4
• Malta	3
TOTAL	345

Formatted: Indent: Left: 0",
Hanging: 0.25", Numbered + Level:
1 + Numbering Style: Bullet + Start
at: 0 + Alignment: Left + Aligned at:
0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

Za kvalifikovanu većinu biće potreban minimalan broj od 255 od ukupno 345 glasova (73,9%). Pored toga:

- većina zemalja članica (u nekim slučajevima dve trećine) mora da odobri odluku, i
- svaka zemlja članica može da zatraži potvrdu da broj glasova u prilog određenoj odluci predstavlja najmanje 62% ukupnog broja stanovnika EU.

Formatted: Indent: Left: 0.25",
Hanging: 0.25", Numbered + Level:
1 + Numbering Style: Bullet + Start
at: 0 + Alignment: Left + Aligned at:
0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

U skladu sa Ugovorima, Savet svoje odluke mora da donosi ili prostom većinom ili „kvalifikovanom većinom“ glasova ili jednoglasno, u zavisnosti od teme o kojoj se odlučuje.

Kada se radi o značajnim pitanjima kao što su izmene i dopune ugovora, pokretanje novih zajedničkih politika ili odobrenje pristupanja Uniji nove zemlje članice, odluka Saveta mora biti doneta jednoglasno.

U najvećem broju drugih slučajeva, za izglasavanje je potrebna kvalifikovana većina. Ovo znači da se odluka Saveta usvaja ako se dobije određen minimalni broj glasova za istu. Broj glasova koji ima svaka od zemalja članica EU odgovara približno veličini njenog stanovništva.

Evropski savet se u principu sastaje četiri puta godišnje. Njime predsedava predsednik ili premijer zemlje koja ima predsedništvo nad Savetom Evropske unije u tom trenutku. Predsednik Evropske komisije prisustvuje u svojstvu punog člana.

Po Ugovoru iz Mاستrihta, Evropski savet je zvanično postao inicijator najznačajnijih politika Unije i dobio je ovlašćenja da rešava teška pitanja o kojima ministri na sastancima Saveta Evropske unije ne mogu da se dogovore.

Evropski savet se takođe bavi hitnim svetskim pitanjima, sprovođenjem zajedničke spoljne i bezbedonosne politike (CFSP), čiji cilj je da omogući EU da o diplomatskim pitanjima govori jednim glasom

b. Evropski parlament

Evropski parlament je izabrano telo koje predstavlja građane EU. Ono ima funkciju političkog nadgledanja aktivnosti EU i učestvuje u zakonodavnom procesu. Od 1979. godine poslanici u Evropskom parlamentu (MEP) biraju se na opštim neposrednim izborima, svakih pet godina.

Broj mesta u Evropskom parlamentu za svaku zemlju od 2007-2009

Austrija	18
Belgija	24
Bugarska	18
Kipar	6
Češka Republika	24
Danska	14
Estonija	6
Finska	14
Francuska	78
Nemačka	99
Grčka	24
Mađarska	24

Irska	13
Italija	78
Latvija	9
Litvanija	13
Luksemburg	6
Malta	5
Holandija	27
Poljska	54
Portugalija	24
Rumunija	35
Slovačka	14
Slovenija	7
Španija	54
Švedska	19
Velika Britanija	78
UKUPNO	785

Evropski Parlament uobičajeno održava plenarna zasjedanja u Strazburu, a vanredna u Briselu. Parlament ima 20 odbora koji obavljaju pripremne radove za njegova plenarna zasjedanja, i jedan broj političkih grupa koje se uglavnom sastaju u Briselu. Sedište generalnog sekretara je u Luksemburgu i Briselu.

Parlament učestvuje u zakonodavnom radu EU na tri nivoa:

- 1 "Postupkom **saradnje**" uvedenim Jedinstvenim evropskim aktom 1987. godine, Evropski parlament daje mišljenje o nacrtu uputstava i uredbi koje je predložila Evropska komisija, od koje se traži da izmeni svoj predlog tako da on uvaži mišljenje Parlamenta.
- 2 Od 1987. godine postoji takođe i "postupak davanja **saglasnosti**", prema kojem Parlament daje saglasnost za međunarodne sporazume koje je ugovorila Komisija, kao i svaki predlog za proširenje Evropske unije.
- 3 1992. godine, Ugorom iz Matrihta uveden je "postupak **saodlučivanja**", prema kojem je Parlament postavljen u ravnopravan položaj sa Savetom u procesu donošenja zakona o čitavom nizu značajnih pitanja, uključujući slobodu kretanja radnika, unutrašnje tržište, obrazovanje, istraživanje, životnu sredinu, transevropske mreže, zdravlje, kulturu i zaštitu potrošača. Parlament ima ovlašćenje da odbaci predloženi zakon iz tih oblasti ako apsolutna većina poslanika Evropskog parlamenta

Formatted: Indent: Left: 0.25", Hanging: 0.25", Numbered + Level: 1 + Numbering Style: 1, 2, 3, ... + Start at: 1 + Alignment: Left + Aligned at: 0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

glasa protiv „zajedničkog stava“ Saveta. Međutim, takav slučaj se može izneti pred odbor za arbitražu.

Grafikon:

Političke grupe u Evropskom parlamentu
Dijagram političkih grupa u Evropskom parlamentu

Evropska ujedinjena levica- Nordijska Zelena levica	41
Socijalistička grupa	219
Zeleni/Evropski slobodni savez	43
Nezavisnost/Demokratija	29
Savez liberala i demokrata Evrope	103
Evropska narodna partija (Demohrišćani) i Evropski demokrati	278
Unija za Evropu nacija	30
Ne priključeni članovi i privremeno prazna mesta	44

Ukupno: 785

Situacija u oktobru 2006. godine

Parlament i Savet takođe dele odgovornost za usvajanje budžeta EU.. Parlament može da odbaci predlog budžeta, a to je već i učinio u više navrata. Kada se to dogodi, celokupan postupak donošenja budžeta mora da bude ponovljen. Evropska komisija predlaže nacrt budžeta, o kom zatim raspravljaju Parlament i Savet. Parlament u punoj meri koristi svoja budžetska ovlašćenja da bi uticao na utvrđivanje politike EU.

Poslednje po redu, ali ne po važnosti, Parlament je telo koje sprovodi demokratsku kontrolu nad Unijom. On ima ovlašćenje da raspusti Komisiju izglasavanjem nepoverenja. Ovo zahteva dvotrećinsku većinu glasova. Parlament takođe nadgleda pravilnost rukovođenja i sprovođenje politika EU- upućivanjem usmenih i pismenih pitanja Komisiji i Savetu. Predsednik Evropskog saveta takođe podnosi izveštaj Parlamentu o odlukama koje donosi Savet.

c. Evropska komisija

Komisija je treći deo institucionalnog trougla koji upravlja i rukovodi Evropskom unijom. Njeni članovi se imenuju na period od pet godina sporazumom među zemljama članicama, što odobrava Evropski parlament. Komisija odgovara Parlamentu, i čitava Komisija mora da da ostavku, ukoliko joj Parlament izglasa nepoverenje.

Od 2004. godine, Komisiju čini po jedan član iz svake od država članica.

Rad komisije je u velikoj meri nezavisan. Njen posao je da zastupa interes EU u celini, što znači da ne sme da prima uputstva ni od jedne vlade država članice. Kao „čuvar ugovora“ Komisija mora da obezbedi da se uredbe i uputstva koje usvoje Savet i Parlament sprovedu u praksi država članica. U protivnom, Komisija može da prekršioca preda Sudu pravde koji će ga obavezati da se povinuje zakonu EU..

Komisija kao izvršni organ EU sprovodi odluke koje je doneo Savet u sferama kao što je zajednička poljoprivredna politika. Komisija ima velika ovlašćenja u upravljanju zajedničkim politikama EU kao što su istraživanja i tehnologija, spoljna pomoć, regionalna politika, itd. Ona takođe upravlja budžetima za ove politike.

Komisiji pomaže administrativna služba koju čini 36 “generalnih direktorata” i službi, sa sedištem uglavnom u Briselu i Luksemburgu.

II Druge insitucije i tela

a.Sud pravde

Sud pravde Evropskih zajednica koji se nalazi u Luksemburgu čini po jedan sudija iz svake od zemalja EU, kojima pomaže osam opštih pravobranilaca. Opšte pravobranioce imenuju zajednički vlade zemalja članica, na period od šest godina, koji može biti obnovljen. Njihova nezavisnost je zagarantovana. Uloga Suda je da obezbedi poštovanje zakona EU i ispravno tumačenje i primenu ugovora.

b. Finansijski sud

Finansijski sud uspostavljen je 1975. godine u Luksemburgu. Čini ga po jedan član iz svake od zemalja EU, naimenovan za period od šest godina po dogovoru zemalja članica, uz konsultaciju Evropskog parlamenta. Finansijski sud proverava da li su svi prihodi Evropske unije primljeni, da li su svi njeni troškovi učinjeni na zakonit i pravilan način i da li se budžetom EU pravilno rukuje.

Ispod slike:

Sud pravde se stara da se zakoni EU poštuju; on na primer osigurava da se prema majkama postupa pravedno nakon što se vrate na posao.

c. Evropski ekonomski i socijalni komitet

Prilikom donošenja odluka u u određenm broju politika, Savet i komisija konsultuju Evropski ekonomski i socijalni komitet (EESC). Njegovi članovi predstavljaju različite interesne grupe, koje - uzete zajedno - čine „organizovano civilno društvo“ i koje imenuje Savet na period od četiri godine.

d. Regionalni komitet

Regionalni komitet (CoR), uspostavljen Ugovorom o Evropskoj uniji, čine predstavnici regionalnih i lokalnih vlasti, koje su predložile zemlje članice a imenovao Savet na period od četiri godine. Prema Ugovoru, Savet i Komisija moraju da konsultuju Regionalni komitet o svim pitanjima od značaja za regione, a Komitet takođe može i da iznosi mišljenja na sopstvenu inicijativu.

e. Evropska investiciona banka

Evropska investiciona banka (EIB) sa sedištem u Luksemburgu obezbeđuje zajmove i finansira manje razvijene regione EU i pomaže povećanje konkurentnosti malih preduzeća.

f. Evropska centralna banka

Evropska centralna banka (ECB), sa sedištem u Frankfurtu, odgovorna je za upravljanje evrom i monetarnu politiku EU (vidi poglavlje 7 "Ekonomska i monetarna unija (EMU) i evro")

5. Šta radi EU?

- Evropska unija je aktivna u velikom broju oblasti - ekonomskoj, socijalnoj, regulatornoj i finansijskoj – tamo gde je njena aktivnost na dobrobit zemalja članica. To takođe uključuje:
- politike solidarnosti (poznate i pod imenom kohezivne politike) u regionalnim, poljoprivrednim i socijalnim oblastima;

- politike inovacija koje donose najsavremenije tehnologije u oblasti kao što su zaštita prirodne sredine, istraživanje i razvoj i energija.
- Unija finansira ove politike godišnjim budžetom od više od 120 milijardi evra, što uglavnom plaćaju zemlje članice. To predstavlja mali deo ukupnog bogatstva EU (najviše do 1,24% ukupnog bruto nacionalnog prihoda svih zemalja članica).

1. Politike solidarnosti

Osnovna svrha politika solidarnosti je da podrže kompletiranje jedinstvenog tržišta (vidi poglavlje 6, "Jedinstveno tržište") i da isprave svaki disbalans putem strukturalnih mera koje će pomoći regionima koji kaskaju ili industrijskim sektorima koji nailaze na poteškoće. Potreba za solidarnošću između zemalja EU i regiona je postala još aktuelnija nakon nedavnog pristupanja 12 pridošlica, čiji prihodi su značajno niži od proseka EU. Takođe EU mora imati ulogu u pomoći restrukturiranja ekonomskih sektora teško pogođenih rastućom međunarodnom konkurencijom.

a. Regionalna pomoć

Regionalna pomoć EU sastoji se u osnovi od transfera fondova od bogatih ka siromašnim zemljama. Ta sredstva se koriste za podsticanje razvoja regiona u zaostatku, revitalizaciju industrijskih regiona u opadanju, za pomoć mladima i dugoročno nezaposlenim da pronađu posao, modernizaciju poljoprivrede i pomoć ruralnim delovima u nepovoljnijem položaju.

Novac iz budžeta za period 2007-13 godine predviđen za regionalne aktivnosti, namenjen je za tri cilja.

- **Približavanje.** Cilj je da se poboljšanjem uslova za razvoj i zapošljavanje pomogne najmanje razvijenim zemljama i regionima da brže sustignu prosek EU. Ovo se čini ulaganjem u fizički i ljudski kapital, inovacije, znanje, prilagođavanjem na promene, zaštitu prirodne sredine i administrativnu efikasnost.
- **Regionalna konkurentnost i zaposlenost.** Cilj je povećati konkurentnost, nivo zaposlenosti i atraktivnost i onih regiona koji ne spadaju među najmanje razvijene. Da bi se ovo ostvarilo unapred se

Formatted: Indent: Left: 0", Hanging: 0.25", Numbered + Level: 1 + Numbering Style: Bullet + Start at: 0 + Alignment: Left + Aligned at: 0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

predvide ekonomske i socijalne promene i promoviše inovativnost, preduzetništvo, dostupnost, prilagodljivost i razvoj tržišta rada.

- **Evropska teritorijalna saradnja.** Ovaj novi cilj je usmeren ka povećanju međugranične, transnacionalne i interregionalne saradnje. Njegov cilj je da promoviše rešenja problema koji su zajednički vlastima u zemljama susedima u takvim sektorima kao što su urbani, ruralni i priobalni razvoj, negovanje ekonomskih odnosa, i stvaranje veza između malih i srednjih preduzeća.

Ovi ciljevi će se finansirati iz posebnih fondova, koji će dopuniti ili stimulisati investiranje iz privatnog sektora ili nacionalnih i regionalnih vlada. Ovi fondovi su poznati kao Strukturalni fond i Kohezioni fond:

- **Evropski regionalni fond za razvoj (ERDF)** je prvi strukturalni fond i on obezbeđuje finansiranje u cilju jačanja ekonomske, društvene i teritorijalne kohezije tako što umanjuje razlike među regionima i pomaže strukturalni razvoj i prilagođenost regionalnih ekonomija, uključujući ponovni razvoj industrijskih regiona u opadanju.
- **Evropski socijalni fond (ESF)** je drugi strukturalni fond, koji obezbeđuje finansiranje za specijalizovane treninge i inicijativu otvaranje radnih mesta.
- Pored ovih 'strukturnih' fondova postoji i '**Kohezioni fond**', koji se koristi za finansiranje saobraćajne infrastrukture i projekata zaštite životne sredine u zemljama EU čiji je BND po glavi stanovnika manji od 90% proseka EU.

b. Zajednička poljoprivredna politika (CAP)

Ciljevi CAP, određeni originalnim Rimskim ugovorom iz 1957. godine, u velikoj su mjeri ostvareni: jedan korektan životni standard poljoprivredne zajednice je obezbeđen; tržišta su stabilizovana; namirnice stižu do potrošača po razumnim cenama; poljoprivredna infrastruktura je modernizovana. Drugi principi, koji su vremenom usvojeni, također su dobro sprovedeni. Potrošači mogu da računaju sa dobrom snabdevenošću i cene poljoprivrednih proizvoda su stabilne, zaštićene od fluktuacija na svetskom tržištu. **Evropski poljoprivredni vodič i garantni fond (EAGGF)** je naziv budžeta CAP.

Međutim, CAP je postao žrtva sopstvenog uspeha. Proizvodnja je rasla daleko brže nego proizvodnja, stavljaajući time teško breme na budžet EU. Da bi se ovaj problem rešio, poljoprivredna politika mora biti redefinisana. Ova reforma počinje da daje rezultate. Proizvodnja je obuzdana. Farmeri se ohrabruju da koriste održive poljoprivredne prakse

koje štite prirodnu okolinu, čuvaju sela i doprinose poboljšanju kvaliteta i ispravnosti hrane.

Ispod slike:

Proizvodnja hrane koju jedete: kvalitet je važan isto koliko i kvantitet

Nova uloga poljoprivredne zajednice je da obezbedi određenu količinu ekonomskih aktivnosti u svakoj ruralnoj oblasti i da zaštiti raznolikost seoskog predela Evrope. Ova raznolikost i priznatost "ruralnog načina života" - ljudi koji žive u harmoniji sa zemljom - važan su deo identiteta Evrope.

Evropska unija želi da Svetska trgovinska organizacija (STO) još više naglasi kvalitet hrane, princip predostrožnosti i dobrobit životinja. Evropska unija je takođe otpočela reformisanje svoje politike ribolovstva. Cilj je da se smanji previlik kapacitet ribarskih flota, da se očuva bogatstvo ribe i da se obezbedi finansijska pomoć koja će omogućiti ribarskoj zajednici da razviju druge ekonomske aktivnosti.

c. Socijalna dimenzija

Cilj socijalne politike EU je da ispravi najočiglednije nejednakosti u evropskom društvu. Evropski socijalni fond (ESF) osnovan je 1961. godine radi podrške povećanju zaposlenosti i pomoći radnicima da promene vrstu posla ili geografsku oblast.

Finansijska pomoć nije jedini način na koji EU nastoji da poboljša socijalne uslove u Evropi. Sama pomoć nikada ne bi mogla da reši sve probleme izazvane ekonomskom recesijom ili nerazvijenošću regiona. Dinamički efekti rasta moraju, pre svega, obezbediti društveni napredak. Ovo ide zajedno sa zakonodavstvom koje svim građanima EU garantuje priličan broj osnovnih prava. Neka od ovih prava su utvrđena Ugovorima – na primer, pravo muškaraca i žena da budu jednako plaćeni za isti posao. Druga su utvrđena uputstvima o zaštiti radnika (zdravstvena zaštita i sigurnost na radu) i osnovnim standardima bezbednosti.

1991. godine, Evropski savet je u Mاستrihtu usvojio **Povelju Zajednice o osnovnim socijalnim pravima**, u kojoj su navedena prava koja bi svi radnici u EU trebalo da imaju: sloboda kretanja, pravedna plata; bolji uslovi rada; socijalna zaštita; pravo na profesionalnu obuku; ravnopravan tretman žena i muškaraca; informisanje, konsultovanje i učešće radnika; zdravstvena zaštita i bezbednost na radnom mestu; zaštita dece, starih i

invalida. Juna 1997. godine u Amsterdamu, ova Povelja je postala sastavni deo Ugovora i primenjuje se u svim zemljama članicama.

II Politike inovacija

Aktivnosti Evropske unije utiču na dnevni život građana tako što se bave stvarnim izazovima sa kojima se društvo suočava: zaštita životne sredine, zdravlje, tehnološke inovacije, energija, itd.

a. Životna okolina i održiv razvoj

Kamen temeljac aktivnosti EU po pitanju zaštite životne okoline je program po nazivom "Životna okolina 2010. godine: naša budućnost, naš izbor". Ovo pokriva period od 2001 do 2010. godine i naglašava potrebu da se

- 1 ublaže i uspore klimatske promene i globalno zagrevanje;
- 2 zaštite prirodna stanovišta i divlja flora i fauna;
- 3 bavi problemima vezanim za prirodnu okolinu i zdravlje;
- 4 očuvaju prirodni izvori i efikasno reši pitanje otpadnih materija.

Formatted: Indent: Left: 0.25", Hanging: 0.25", Numbered + Level: 1 + Numbering Style: 1, 2, 3, ... + Start at: 1 + Alignment: Left + Aligned at: 0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

Tokom perioda pokrivenim ovim programom i pet programa koji su mu prethodili, i tokom više od 30 godina postavljanja standarda, EU je postavila sveobuhvatni sistem zaštite životne okoline.

Problemi s kojima se razračunava su razni: buka, otpad, zaštita prirodnih stanovišta, izduvni gasovi, hemikalije, nezgode u industriji, stepen čistoće vode za kupanje i kreiranje evropske mreže za informacije i pomoć u hitnim slučajevima, koja bi delala u slučaju prirodnih katastrofa kao što su izlivanje ulja ili šumski požari.

Od nedavno se problemi uticaja zagađenja na zdravlje ispituju kroz Akcioni plan o zdravlju i životnoj okolini za period od 2004. do 2010. godine. Ovaj plan uspostavlja vezu između zdravlja, životne okoline i politike istraživanja.

Evropska uredba obezbeđuje isti nivo zaštite širom EU, ali je i dovoljno fleksibilna da uzme u obzir okolnosti lokalne situacije. Ova uredba se takođe konstantno ažurira. Na primer, odlučeno je da se zakon koji se tiče hemikalija uradi ponovo i da se uvedu nova pravila namesto starih, koja su bila ustanovljena na periodično dopunjavanim osnovama, s jedinstvenim sistemom za registraciju, evaluaciju i autorizaciju hemikalija(REACH).

Ovaj sistem je baziran na centralnoj bazi podataka kojom će upravljati nova Evropska agencija za hemikalije, sa sedištem u Helsinkiju. Cilj je izbeći kontaminaciju vazduha, vode, zemljišta ili zgrada, očuvati biološku raznovrstnost i poboljšati zdravlje i sigurnost građana EU, a u isto vreme očuvati konkurentnost evropske industrije.

b. Tehnološke inovacije

Osnivači Evropske unije ispravno su sagledali da će budućnost i napredak Evrope zavisi od njene sposobnosti da ostane svetski lider u oblasti tehnologije. Shvatali su koje se prednosti mogu ostvariti zajedničkim evropskim istraživanjima.

Ispod slike::

Istraživanja napajaju ekonomski rast

Tako su, 1958. godine, zajedno sa EEZ, osnovali i Evropsku zajednicu za atomsku energiju – Euratom. Ona je imala za cilj da zemljama članicama omogući zajedničko korišćenje nuklearne energije u miroljubive svrhe. Euratom je dobio sopstveni Zajednički istraživački centar (JRC) sastavljen od devet istraživačkih instituta raspoređenih na četiri lokacije: Ispra (Italija), Karlsruhe (Nemačka), Petten (Holandija) i Geel (Belgija).

Ali dok su naučne i tehnološke inovacije dobijale ubrzanje, evropska istraživanja morala su da se diverzifikuju, udruživanjem naučnika i istraživačkih radnika u što je moguće više različitih oblasti. Evropska unija morala je da pronade nove načine finansiranja njihovog rada i nove industrijske primene za njihova otkrića.

Zajedničko istraživanje na nivou EU zamišljeno je tako da dopuni nacionalne programe istraživanja i koncentrisano je na projekte koji povezuju rad više laboratorija u raznim zemljama EU. Ono takođe podržava fundamentalna istraživanja u oblastima kao što su kontrolisana termonuklearna fuzija (potencijalno neiscrpan izvor energije za 21. vek) Štaviše, podstiču se istraživanja i tehnološki razvoj u ključnim industrijama kao što su elektronika i kompjuteri, koje se suočavaju sa oštrom konkurencijom izvan Evrope.

Glavno sredstvo za finansiranje istraživanja EU je serija struktuiranih programa. **Sedmi program istraživanja i tehnološkog razvoja** pokriva period od 2007. do 2013. godine. Najveći deo od 50 milijardi evra, plus budžet, otići će na oblasti kao što su zdravstvo, hrana i poljoprivreda, informacione i komunikacione tehnologije, nanotehnologija, energija,

prirodna okolina, saobraćaj, bezbednost i prostorne i socioekonomske nauke. Dodatni programi će promovisati ideje, ljude i kapaciteta, putem istraživačkog rada u oblasti granica znanja, podsticaja istraživačima i razvoja njihovih karijera i međunarodne saradnje.

c. Energija

Fosilna goriva - nafta, prirodni gas i ugalj - čine 80% energije koja se koristi u EU. Proporcionalno veliki i sve veći deo ovih fosilnih goriva se uvozi izvan Evrope. Trenutno se uvozi 50% gasa i nafte, i ova zavisnost bi do 2030. godine, mogla da poraste na 70%. EU će stoga postati osetljivija na smanjenja u isporukama ili iznenadnim povećanjima cena prouzrokovanih međunarodnim krizama. Dodatni razlog za smanjenje potrošnje fosilnih goriva je okretanje procesa globalnog zagrevanja.

Razni koraci će se morati preduzeti u budućnosti: inteligentnije korišćenje energije kako bi se ista uštedela, razvijanje alternativnih izvora energije (naročito obnovljivih energetske izvora u Evropi), i povećanje međunarodne saradnje. Potrošnja energije bi mogla da opadne za jednu petinu od 2020. godine ukoliko bi potrošači promenili svoje ponašanje i ukoliko bi se tehnologije koje poboljšavaju efikasnost energije koristile u potpunosti.

Ispod slike:

Zauzdati prirodne energetske izvore planete je jedan od načina borbe protiv klimatskih promena.

III Plaćanje za Evropu: budžet EU

Da bi finansirala svoje politike, Evropska unija ima godišnji budžet od više od 120 milijardi evra. Ovaj budžet se finansira iz nečeg što se zove "sopstveni izvori" EU, i on ne može preći sumu ekvivalentnu 1,24 % ukupnog bruto nacionalnog dohotka svih zemalja članica.

Ovi izvori se uglavnom crpe iz:

- carinskih obaveze na proizvode uvezene van EU, uključujući i poljoprivredne takse;
- Procenta PDV koji se odnosi na robu i usluge širom EU;
- priloga zemalja članica u skladu sa njihovim bogatstvom.

Svaki godišnji budžet je deo sedmogodišnjeg ciklusa budžeta, poznatog pod nazivom "finansijska perspektiva". Nacrt za finansijsku perspektivu daje Evropska komisija i potrebna je jednoglasna saglasnost zemlja članica i pregovori i sporazumi sa Evropskim parlamentom. Prema finansijskoj perspektivi za period 2007-2013. godine, ukupni budžet za ovaj period iznosi 864.4 milijardi evra.

6. Jedinstveno tržište

- Jedinstveno tržište je jedno od najvećih postignuća Evropske unije. Ograničenja trgovine i slobodne konkurencije između zemalja članica su postepeno ukinuta, što je rezultiralo povećanjem životnog standarda
- Jedinstveno tržište još uvek nije postalo jedinstvena ekonomska oblast. Neki sektori ekonomije (javne službe) i dalje potpadaju pod nacionalne zakone
- Države EU pojedinačno i dalje imaju veliku odgovornost nad taksama i socijalnim blagostanjem.
- Jedinstveno tržište je potpomognuto određenim brojem politika koje se na njega odnose, a koje je EU ustanovila tokom godina. Njihov zadatak je da osiguraju da korist od liberalizacije tržišta ima što više preduzeća i potrošača.

I Postizanje cilja iz 1993. godine

a. Ograničenja zajedničkog tržišta

Ugovorom iz 1957. godine kojim je osnovana Evropska ekonomska zajednica, omogućeno je da se ukinu carinske barijere unutar Zajednice i da se ustanovi zajednička carinska tarifa koja će se primenjivati na robu iz zemalja i van EEZ. Ovaj cilj je postignut 1. jula 1968. godine.

Ali, carinske obaveze su samo jedan aspekt zaštitnih barijera međugraničnoj trgovini. 1970-tih, druge trgovinske barijere su otežavale kompletiranje jedinstvenog tržišta. Tehnički propisi, zdravstveni i sigurnosni standardi, nacionalne uredbe o tome da li je dozvoljeno baviti se određenim profesijama i kontrola zamene valuta su ograničavale slobodu kretanja ljudi, dobara i kapitala.

b. Cilj iz 1993. godine.

Juna 1985. godine, Komisija je, na čelu sa svojim predsednikom, Žak Delorom, objavila Belu Knjigu tražeći da se, u periodu od sedam godina, ukinu sve fizičke, tehničke, kao i barijere vezane za porez, da be se oslobodilo kretanje unutar Zajednice. Cilj je bio da se stimuliše industrijska i komercijalna ekspanzija unutar jedne velike ujedinjene ekonomske oblasti u ravni sa američkim tržištem.

Instrument koji je omogućio jedinstveno tržište bio je Jedinstveni evropski akt, koji je stupio na snagu jula 1987. godine. Njegove odredbe su uključivale i:

- proširenje moći Zajednice u nekim oblastima politika (socijalna politika, istraživanja, prirodna okolina).
- postepeno osnivanje jedinstvenog tržišta zaključno sa 1992. godinom, putem sveobuhvatnog zakonodavnog programa koji uključuje usvajanje stotina uputstava i odredbi;
- učestati korišćenje većinskog glasanja u Savetu ministara

II Kako danas izgleda jedinstveno tržište

a. Fizičke barijere

Sve pogranične kontrole na robu su ukinute unutar EU, zajedno sa carinskom kontrolom ljudi. Nasumični kontrolni punktovi policije (deo borbe protiv kriminala i droge) i dalje se obavljaju prema potrebi.

Šengenski sporazum, koji je 1985. godine potpisala prva grupa zemalja EU i koji je kasnije proširen na ostale (mada Irska i Velika Britanija ne učestvuju) upravlja saradnjom policije i zajedničkim azilom, kao i imigracionom politikom, kako bi se omogućilo kompletno ukidanje provera ljudi na unutrašnjim granicama EU (vidi lekciju 10: "Sloboda, bezbednost i pravda"). Zemlje koje su se pridružile od 2004. godine postepeno se usaglašavaju sa pravilima zone Šengena.

b. Tehničke barijere

Za većinu proizvoda, zemlje EU su usvojile princip zajedničkog priznavanja nacionalnih pravila. Bilo koji proizvod koji je proizveden legalno i prodat u jednoj od zemalja članica mora imati mogućnost da se plasira i na tržištima ostalih.

Zahvaljujući uzajamnom priznavanju ili koordinaciji nacionalnih pravila koja se tiču pristupu određenim profesijama ili praksi određenih profesija (pravo, medicina, turizam, bankarstvo, osiguranje itd.) omogućena je liberalizacija sektora usluga. Ipak, sloboda kretanja ljudi nije ni blizu potpuna. I dalje ima prepreka koje sprečavaju ljude da se presele u neku drugu zemlju EU i da se tamo bave određenim poslovima.

Preduzeta je akcija da se poboljša mobilnost radnika, i naročito da se diplome i radne kvalifikacije dobijene u jednoj od zemalja EU priznaju i u svim ostalim.

Otvaranje nacionalnih tržišta usluga spustilo je cene nacionalnih telefonskih poziva na delić onoga što su bile pre 10 godina. Potpomognut novom tehnologijom, internet se sve više koristi za telefonske pozive. Pritisak konkurencije je doveo do značajnog pada cena ekonomskih avio karata u Evropi.

c. Poreske prepreke

Poreske prepreke su smanjenje putem delimičnog usklađivanja nacionalnih tarifa PDV. Oporezivanje investicionog prihoda je bio predmet dogovora između zemalja članica i nekih drugih država (uključujući Švajcarsku), i to je stupilo na snagu jula 2005. godine

d. Javni ugovori

Javni ugovori su sada otvoreni za ponude za bilo koga u EU, bez obzira na to da li ih predlažu nacionalne, regionalne ili lokalne vlasti, što je rezultat uputstava koje pokrivaju usluge, snabdevanje i rad u mnogim sektorima, uključujući i vodu, energiju i telekomunikacije.

III Radovi u toku

a. Finansijske usluge

Akcioni plan EU po kojem treba osnovati integrisano tržište za finansijske usluge do 2005. godine uspešno je obavljen. Ovo smanjuje preduzećima i potrošačima troškove pozajmljivanja, i a štedišama će ponuditi veći opseg investicionih proizvoda - planovi štednje i penzioni planovi - koje će oni moći da dobiju od onog evropskog provajdera kojeg izaberu. Provizije banaka za prekogranična plaćanja su smanjena.

b. Administrativne i tehničke prepreke slobodnom kretanju

Zemlje EU još uvek oklevaju da prihvate uzajamne standarde i norme ili da , povremeno priznaju ekvivalent profesionalnih kvalifikacija. Delimična priroda nacionalnih poreskih sistema takođe sprečava integraciju i efikasnost tržišta.

c. Piraterija i falsifikovanje

Potrebna je zaštita kako bi se sprečila piraterija i falsifikovanje proizvoda EU. Evropska komisija procenjuje da ove kriminalne radnje svake godine koštaju EU hiljade poslova. Zbog toga, Komisila i nacionalne vlade rade na proširenju zaštite prava i patenata.

IV Politike koje potpomažu jedinstveno tržište

a. Saobraćaj

Aktivnosti EU su uglavnom skoncentrisane na obezbeđivanje usluga u drumskom saobraćaju, naročito slobodan pristup međunarodnom saobraćajnom tržištu i prijem transportnih firmi koje nisu tu smeštene u nacionalno saobraćajno tržište zemalja članica. Donete su neke odluke kako bi se harmonizovali uslovi konkurencije u sektoru drumskog saobraćaja, naročite kvalifikacije radnika i pristup tržištu, sloboda da se pokrene biznis i obezbede usluge, dozvoljeno vreme vožnje i sigurnost puteva.

Zajednička politika vazdušnog saobraćaja mora da odgovori na svetsku konkurenciju. Nebo nad Evropom se liberalizuje u fazama, a rezultat je da postoji veći obim za deljenje kapaciteta između glavnih avio kompanije, reciprocitet pristupa tržištu i sloboda uspostavljanja cena karata. Ovo ide ruku pod ruku sa bezbedonosnim klauzulama kako bi se uzeli u obzir odgovornost avio kompanija za javne usluge i zahtevi zona.

Ispod slike:

Povećana konkurencija je dovela do pada cena avio karata i učinila putovanje lakšim.

Pomorstvo - bez obzira na to da li ga izvođe evropske kompanije ili plovila na kojima je zastava neke od zemalja van EU - potpada pod pravila konkurencije EU. Svrha ovih pravila je borba protiv praksi nepoštenih cena (zastave prema potrebi) i da bi se isto tako bavilo ozbiljnim poteškoćama sa kojima se suočava industrija brodogradnje u Evropi.

b. Konkurencija

Robusna politika konkurencije EU datira od Rimskog sporazuma. On je osnovna konsekvencija pravila o slobodnoj trgovini unutar Jedinjenog evropskog tržišta. Ovu politiku sprovodi Evropska komisija, koja, zajedno sa Sudom pravde, snosi odgovornost da osigura da se ova politika poštuje.

Razlog za ovu politiku je da se spreči bilo koji sporazum između kompanija, bilo kakva pomoć javnih vlasti ili da bilo kakav nepošten monopol izobliči slobodnu konkurenciju unutar jedinstvenog tržišta.

Kompanije ili druga tela u pitanju moraju obavestiti Evropsku komisiju o svakom sporazumu koji potpada pod Ugovor. Komisija može direktno

odrediti kaznu bilo kojoj kompaniji koja prekrši pravila konkurencije ili ne obavesti Komisiju kao što je potrebno.

U slučaju nelegalne javne pomoći, ili neprijavljivanja takve pomoći, Komisija može zahtevati od primaoca pomoći da izvrši povraćaj. O bilo kakvom spajanju ili preuzimanju kompanija koje može dovesti do toga da ta i takva kompanija zauzme dominantni položaj u određenom sektoru Komisija se mora izvestiti.

c. Potrošačka politika

Potrošačka politika EU dozvoljava svojim građanima da nesmetano kupuju u bilo kojoj od zemalja članica. Svim potrošačima je obezbeđen isti visok nivo zaštite. Proizvodi koje kupujete i hrana koju jedete se probaju i proveraju, kako bi se uvdрили da je najbezbednija što može biti. EU deluje tako da se obezbedi sigurnost da vas beskrupulozni trgovci ne varaju i da niste žrtva lažne ili pogrešne reklame. Vaša prava su zaštićena i vi imate pravo na odštetu gdegod u EU da ste i bez obzira na to da li kupujete svoju robu u prodavnici, naručujete je putem pošte i preko telefona ili preko interneta.

7. Ekonomska i monetarna unija – i evro

- Evro je jedinstvena valuta Evropske unije. Od 1999. godine dvanaest od 15 država, koliko ih je tada bilo usvojile su evro za ne-gotovinske transakcije, a 2002. godine, kada su izdate novčanice i kovanice evra i za sveukupna plaćanja.
- Tri zemlje (Danska, Švedska i Velika Britanija) nisu učestvovala u ovoj monetarnoj uniji
- Nove zemlje članice se spremaju da uvedu evro čim ispune neophodne uslove
- Paralelno sa ciljem monetarne stabilnosti, koji je odgovornost Evropske Centralne banke, zemlje članice posvećene većem rastu i ekonomskom približavanju.

I Istorija monetarne saradnje

a. Evropski monetarni sistem(EMS)

1971. godine, Sjedinjene Države su odlučile da napuste utvrđenu vezu između dolara i zvanične cene zlata, što je obezbedilo globalnu monetarnu stabilnost nakon Drugog Svetskog Rata. Ovo je bio kraj sistema fiksnih kurseva zamena valuta. Imajući u vidu osnivanje sopstvene monetarne unije, zemlje EU su odlučile da spreče flukutaciju kursa veću od 2.25% između evropskih valuta, putem udruženih intervencija na tržištu valuta.

Ovo je dovelo do evropskog monetarnog sistema (EMS) koji je postao operacionalan marta 1979. godine. Odlikovale su ga tri glavne osobine:

- referentna valuta zvana eku: ovo je bila "korpa" sačinjena od valuta svih zemalja članica;
- mehanizam zamene valuta: kurs zamene svake valute je bio povezan sa ekuom; bila je dozvoljena fluktuacija kursa bilateralnih valuta u rasponu do 2.25%;
- mehanizam kreditiranja: svaka zemlja je transferisala 20% svoje valute i rezervi zlata u zajednički fond.

b. Od EMS do EMU

EMS je imao šaroliku istoriju. Nakon ujedinjenja Nemačke i ponovnih pritisaka na valutu unutar Evrope, italijanska lira i funta sterling su 1992. godine napustile EMS. Avgusta 1993. godine, zemlje EMS su odlučile da privremeno prošire raspon na 15 %. U međuvremenu, da bi sprečile široku fluktuaciju evropskih valuta i da bi sprečile konkurentne devalvacije, vlade EU odlučile da ulože napor do pune monetarne unije i da uvedu jedinstvenu valutu.

Na Evropskom savetu u Madridu, juna 1989. godine, lideri EU usvojili su plan iz tri faze za ekonomsku i monetarnu uniju. Ovaj plan je postao deo Ugovora iz Mastrihta o Evropskoj uniji koji je Evropski savet usvojio decembra 1991. godine

II Ekonomska i monetarna unija (EMU)

a. Tri faze

Prva faza, koja je započela 1. jula 1990. godine uključivala je :

- kompletnu slobodu kretanja kapitala unutar EU (ukidanje kontrole zamene valuta)
- povećanje ukupnih izvora posvećenih uklanjanju nejednakosti među Evropskim regionima (strukturni fondovi);
- ekonomsko približavanje, putem multilateralnog nadgledanja ekonomskih politika zemalja članica

Ispod slike:

Ljubljanski trgovci su zamenili tolar za evro 1. januara 2007. godine

Druga faza je otpočela 1. januara 1994. godine. Njen zadatak je bio:

- da se osnuje Evropski monetarni insitut (EMI) u Frankfurtu. EMI je bio sastavljen od guvernera centalnih banaka zemalja EU;
- nezavisnost nacionalnih centralnih banaka;
- pravila koja bi ograničila deficit nacionalnih budžeta.

Treća faza je bila rođenje evra. 1. januara 1999. godine 11 zemalja je usvojilo evro, koji je tako postao zvajednička valuta Austrije, Belgije, Finske, Francuske, Nemačke, Irske, Italije, Luksemburga, Holandije, Portugalije i Španije. (Grčka im se pridružila 1. januara 2001. godine)Od tad, pa na dalje, Evropska centralna banka je preuzela od EMI i postala odgovorna za monetarnu politiku, koja je definisana i sprovedena u evrima.

Formatted: Indent: Left: 0",
Hanging: 0.5", Numbered + Level: 1
+ Numbering Style: Bullet + Start at:
0 + Alignment: Left + Aligned at: 0"
+ Tab after: 0" + Indent at: 0"

Formatted: Indent: Left: 0",
Hanging: 0.5", Numbered + Level: 1
+ Numbering Style: Bullet + Start at:
0 + Alignment: Left + Aligned at: 0"
+ Tab after: 0" + Indent at: 0"

Evro novčanice i kovanice izdate su 1. januara 2002. god. u ovih 12 zemalja evro zone. Nacionalne valute su povučene dva meseca kasnije. Od tada je evro jedini legalni tender za sve i gotovinske i bankovne transakcije u zemljama evro zone, što čini više od dve trećine stanovništva EU.

b. Kriterijumi približavanja

Svaka zemlja EU mora da ispuni pet kriterijuma ujednačenja kako bi ušla u treću fazu, i ona su:

- **stabilnost cena:** stopa inflacije ne sme premašiti prosečnu stopu inflacije tri zemlje članice sa najnižom inflacijom za više od 1.5 %
- **interesna stopa:** dugoročna interesna stopa ne sme varirati za više od 2 % u odnosu na prosečnu interesnu stopu tri zemlje članice sa najnižim interesnim stopama;
- **deficiti:** deficit nacionalnog budžeta mora biti ispod 3 % BND;
- **javni dug:** ne sme premašiti 60 % BDN;
- **stabilnost deviznog kursa:** stopa deviznog kursa mora ostati u okviru dozvoljenih margina fluktuacije za prethodne dve godine.

Formatted: Indent: Left: 0", Hanging: 0.5", Numbered + Level: 1 + Numbering Style: Bullet + Start at: 0 + Alignment: Left + Aligned at: 0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

c. Pakt o stabilnosti i rastu

Evropski savet je juna 1997. godine u Amsterdamu usvojio je „pakt o stabilnosti i rastu“. Ovo je bila trajna obaveza zemljama da održavaju stabilnost budžet, i stvorila mogućnost da se uvedu kazneni poeni bilo kojoj zemlji evro zone čije budžetski deficit premaši 3%-Posledica toga je bila da je procenjeno da je Pakt suviše strog i on je reformisan marta 2005. godine.

d. Evrogrupa

Evrogrupa je neformalano telo gde se sastaju finansijski ministri zemalja evro zone. Cilj ovih sastanaka je da se obezbedi bolja koordinacija ekonomskih politika, da se prate budžetske i finansijske politike zemalja evro zone i da se evro predstavlja na međunarodnim monetarnim forumima.

e. Nove zemlje članice i EMU

Sve nove zemlje članice su dužne da usvoje evro, nakon što ispune sve kriterijume. Slovenija je bila prva od zemalja proširenja iz 2004. godine koja je to učinila i koja se pridružila evro zoni 1. januara 2007. godine.

Ispod slike:

Evro: zajednička valuta za više od 310 miliona ljudi u EU.

8. Ka društvu zasnovanom na znanju

Prioritet su rast i radna mesta

- Unija namerava da odgovori na globalizaciju tako što će Evropsku ekonomiju učiniti konkurentnijom (liberalizacija telekomunikacija, usluga i energije).
- Unija podržava reformističke programe zemalja članica tako što olakšava razmenu "najbolje prakse".
- Ona teži da spoji potrebu za rastom i konkurentnošću sa ciljevima socijalne kohezije i održivog razvoja koji su u srcu evropskog modela.
- Strukturalni fondovi EU će potrošiti više na trening, inovaciju i istraživanja iz budžeta za period 2007-13. godine.

Formatted: Indent: Left: 0",
Hanging: 0.5", Numbered + Level: 1
+ Numbering Style: Bullet + Start at:
0 + Alignment: Left + Aligned at: 0"
+ Tab after: 0" + Indent at: 0"

Početkom poslednje decenije 20. veka dve velike promene počele su da transformišu ekonomije i način života ljudi širom celog sveta – pa tako i u Evropi. Jedna je globalizacija: kako su ekonomije u svim delovima sveta postajale sve više zavisne jedna od druge, radala se „globalna ekonomija“. Druga je tehnološka revolucija – pojava Interneta i novih informacionih i komunikacionih tehnologija.

Ispod slike:

Evropljani moraju biti opremljeni za današnje tržište poslova.

Ispod slike:

Sutrašnji penzionerima je potrebno socijalno osiguranje koje se mora pripremiti danas.

I Lisabonski proces

a. Ciljevi

Već do 2000. godine liderima EU je bilo već potpuno jasno da je privredi EU potrebna temeljna modernizacija kako bi mogla da se takmiči sa Sjedinjenim Državama i drugim značajnim igračima u svetu. Na sastanku koji je marta te godine održao u Lisabonu, Evropski savet je postavio novi i veoma ambiciozan cilj EU: da u roku od jedne decenije “postane najkonkurentnija i najdinamičnija privreda u svetu zasnovana na znanju i sposobna za održiv rast sa većim brojem boljih radnih mesta i jačom društvenom kohezijom”.

b. Strategija

Evropski savet se takođe dogovorio o detaljnoj strategiji ostvarivanja ovog cilja. „Lisabonska strategija“ obuhvata čitave oblasti kao što su naučna istraživanja, obrazovanje, obuka, pristup internetu i onlajn poslovanje. Ona takođe predviđa reformu evropskih sistema socijalne zaštite. Ti sistemi su značajno preimućstvo Evrope: oni našim društvima omogućavaju da prihvate promenu bez prevelikih muka. Ali se ona moraju modernizovati tako da postanu održiva kako bi buduće generacije mogle uživati njihove beneficije.

Evropski savet se sastaje svakog proleća da bi razmotrio napredak u ostvarivanju Lisabonske strategije.

II Pogled izbliza na rast i radna mesta

U proleće 2006. godine, Evropski savet nije pokušavao da sakrije činjenicu da su rezultati Lisabonskog procesa, šest godina nakon pokretanja pomešani. Posledica toga je da odlučio da se okrenu problemu kontinuirano visoke nezaooslenosti u mnogim zemljama EU i da preusmeri prioritete EU na rasta i radna mesta. Ako želi da svoju ekonomiju učini produktivnijom da poveća socijalnu kohezije, Evropa mora nastaviti da koncentriše svoje napore prevashodno na povećanje ekonomskih performansi, inovaciju i uvećanje veština svojih ljudi.

Stoga su, na inicijativu predsednika Evropske komisije, Hose Manuela Barose, zemlje članice EU odlučile:

- da više ulože u istraživanja i inovacije;
- da Evropskoj komisiji daju veću ulugu u smislu koordinatora kako bi dala podršku zemljama članicama, naročito kroz deseminaciju "najbolje prakse" u Evropi;
- da ubrzaju reforme na finansijskim tržištima i sistemima socijalne zaštite i da ubrzaju liberalizaciju telekomunikacija i energetskih sektora.

Formatted: Indent: Left: 0", Hanging: 0.5", Numbered + Level: 1 + Numbering Style: Bullet + Start at: 0 + Alignment: Left + Aligned at: 0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

9. Evropa građana

- Zahvaljujući Evropskoj uniji, građani zemalja članica mogu da putuju, žive i rade bilo gde u Evropi.
- EU svakodnevno podstiče i finansira programe koje će zbližiti građane, naročito u sferi obrazovanja i kulture.

- Osećanje pripadnosti Evropskoj uniji će se razviti postepeno, kroz opipljiva postignuća i uspehe
- Neki simboli koji predstavljaju zajednički evropski identitet već postoje. Najistaknutija je jedinstvena valuta, ali postoje takođe i zastava i himna EU.

I Putovanje, život i rad u Evropi

Prvo pravo evropskog građanina je pravo da putuje, živi i radi bilo gde u Uniji. Ugovorom iz Mاستrihta ovo pravo je zaštićeno u poglavlju o državljanstvu.

EU je donela uputstvo kojim se uspostavlja sistem uzajmnog priznavanja kvalifikacija u obrazovanju.. Ovo uputstvo se odnosi na sve univerzitetske programe koji traju tri godine ili duže i bazira se na principu uzajamnog poverenja u kvalitet nacionalnog obrazovanja i sistema obuke.

Svako lice koje je državljanin bilo koje zemlje EU može se baviti pružanjem usluga u oblasti zdravstva, obrazovanja ili drugih javnih usluga bilo gde na teritoriji Unije sa izuzetkom aktivnosti koje predstavljaju prerogative državnih organa (policija, oružane snage, spoljni poslovi, itd.). Prema tome, šta je prirodnije nego angažovati Britanca da predaje engleski u Rimu, ili podstaći mladog čoveka koji je diplomirao u Belgiji da polaže državni ispit u Francuskoj?

Od 2004. godine, Evropski građani koji putuju unutar EU mogu od svojih nacionalnih vlasti dobiti i kartu evropskog zdravstvenog osiguranja, koja im pomaže da pokriju medicinske usluge ukoliko se razbole dok su u nekoj drugoj zemlji.

II Kako građani mogu ostvarivati svoja prava

Evropljani nisu samo potrošači ili učesnici u ekonomskim i društvenim poslovima. Oni su takođe građani Evropske unije i kao takvi imaju posebna politička prava. Prema Ugovoru iz Mاستrihta, svaki građanin Unije, bez obzira na nacionalnost, ima **pravo da glasa i da se kandiduje na lokalnim izborima u svojoj zemlji stanovanja i na izborima za Evropski parlament.**

Ovo EU približava njenim ljudima. Građanstvo Unije utvrđeno je Članom 17 Ugovora iz Amsterdama: “Svako lice koje ima državljanstvo neke od država članica jeste građanin Unije. Građanstvo Unije dopunjava, a ne zamenjuje nacionalno državljanstvo.”

III Osnovna prava

Ugovor iz Amsterdama, koji je stupio na snagu 1993. godine otišao je još dalje u jačanju osnovnih prava. On uvodi postupak suspenzije prava članstva u EU, svakoj zemlji koja prekrši osnovna prava građana EU. On takođe širi princip nediskriminacije kako bi pored nacije obuhvatio i pol, rasu, veru, starosno doba i seksualnu orijentaciju.

Konačno, Ugovor iz Amsterdama poboljšava politiku transparentnosti EU koja građanima omogućava veći pristup zvaničnim dokumentima evropskih institucija.

Posvećenost Evropske unije građanskim pravima potvrđena je u Nici decembra 2000. godine kada je svečano proglašena **Povelja EU o osnovnim pravima**. Povelju je izradila konvencija sačinjena od članova nacionalnih i evropskog parlamenta, predstavnika nacionalnih vlada i jednog člana Komisije. Povelja u okviru šest poglavlja – Dostojanstvo, Slobode, Jednakost, Solidarnost, Građanska prava i Pravda – sa 54 člana izlaže osnovne vrednosti Evropske unije kao i građanska, politička, ekonomska i socijalna prava građana EU.

Prvi članovi odnose se na ljudsko dostojanstvo, pravo na život, „integritet ličnosti“, slobodu izražavanja i savesti. Poglavlje o solidarnosti, na novi način, spaja socijalna i ekonomska prava kao što su

- pravo na štrajk;
- pravo radnika da bude informisan i konsultovan;
- pravo na usklađivanje porodičnog i profesionalnog života;
- pravo na zdravstveno i socijalno osiguranje i socijalnu pomoć u celoj Evropskoj uniji.

Formatted: Indent: Left: 0", Hanging: 0.25", Numbered + Level: 1 + Numbering Style: Bullet + Start at: 0 + Alignment: Left + Aligned at: 0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

Povelja takođe promoviše jednakost između muškaraca i žena i uvodi prava kao što su zaštita podataka, zabrana eugenike i reproduktivnog kloniranja ljudskih bića, pravo na zaštitu životne sredine, pravo dece i starijih ljudi i pravo na dobru upravu.

IV Evropa znači obrazovanje i kultura

Osećaj pripadnosti i deljenja iste sudbine ne može se veštački proizvesti. Ona se jedino može izdići iz svesti o zajedničkoj kulturi, i ovo je ono zbog čega Evropa sada treba da usmeri pažnju ne samo na ekonomiju već i obrazovanje, državljanstvo i kulturu.

Obrazovni i programi obuke EU su jedan element ovoga. Oni promovišu programe razmene tako da studenti mogu da idu u inostranstvo, da učestvuju u zajedničkim školskim aktivnostima preko granice i nauče nove jezike itd. I dalje se odlučuje na nacionalnom ili lokalnom nivou kako su škole i obrazovanje organizovani, i kako tačno izgleda nastavni program.

Napolju kulture, programi EU "Kultura" o "Mediji" neguju saradnju između izrađivača programa, promotera, emitera i umetnika iz različitih zemalja. . Ovo pomaže da se proizvede više evropskih TV programa i filmova, ispravljajući tako ravnotežu između evropskih i američkih programa i filmova..

V Ombudsman i pravo na peticiju

Da bi se pomoglo približavanje Evrope njenim građanima, Ugovorom o Evropskoj uniji predviđeno je postojanje ombudsmana. Evropski parlament bira ombudsmana na isti period kao i članove parlamenta. Njegov zadatak je da ispituje žalbe protiv institucija i tela EU. Žalbu može podneti svaki građanin EU i svako lice ili organizacija koje/koja živi ili ima sedište u zemlji članici EU. Ombudsman pokušava da obezbedi rešavanje problema između podnosioca tužbe i institucije ili organa o kome se radi na prijateljski način.

Još jednu značajnu vezu između građana i institucija EU predstavlja davno uspostavljena praksa Parlamenta da prihvata peticije svih lica koja su nastanjena u bilo kojoj zemlji članici EU.

Programi EU za učenje tokom čitavog života:procenjene cifre za programe za period 2007-13

Oblast u pitanju	Ime programa EU	Ciljevi
Školsko obrazovanje	Komenius	5% školske dece u Evropskoj uniji će učestvovati u zajedničkim obrazovnim aktivnostima.
Više obrazovanje	Erasmus	Tri miliona studentata će moći da studira na univerzitetima u inostranstvu.
Programi obuke	Leonardo de Vinči	Svake godine će 80 000 ljudi moći da pohađa kurseve obuke u kompanijama i centrima za obuku u nekoj drugoj evropskoj zemlji.
Obrazovanje odraslih	Gruntvig	7000 ljudi će svake godine moći da

		pohađa obrazovne aktivnosti u inostranstvu.
Evropske integracione studije	Žan Mone	Podrška akademskim istraživanjima i nastavi u evropskim integracijama

VI Uključivanje građana

Ideja o „građanima“ Evrope potpuno je nova. Neki simboli koji predstavljaju zajednički evropski identitet već postoji, kao što su evropski pasoš (u upotrebi od 1985. godine), evropska himna (Betovenova "Oda radosti") i evropska zastava (krug od 12 zlatnih zvezdica na plavoj pozadini.). Od 1996. godine izdaju se vozačke dozvole EU u svim zemljama EU. EU je usvojila moto "Ujedinjeni u raznolikosti", i 9. maj je proglašen "evropskim danom".

Od 1979. godine poslanici u Evropskom parlamentu biraju se na neposrednim opštim izborima. To postupku ujedinjenja Evrope daje veću demokratsku legitimnost, jer ga neposredno povezuje sa voljom naroda. Evropa bi mogla da postane još demokratičnija tako što će parlamentu dati veću ulogu stvaranjem istinski evropskih političkih stranaka, a građanima veći uticaj u kreiranju politika EU kroz nevladine organizacije i dobrovoljna udruženja.

Uvođenje evra - novčanica i kovanog novca - 1. januara 2002. godine imalo je veliki psihološki efekat. Više od dve trećine građana EU sada svoje račune u banci i svoj ličini budžet vodi u evrima. Cene proizvoda i usluga u najvećem delu EU izražene su u evrima i mogu se neposredno porediti. Zahvaljujući Šengenskom sporazumu (kojem sve zemlje EU treba da pristupe), na najvećem broju granica država EU ukinuta je kontrola, pa već to građanima daje osećaj pripadnosti jedinstvenoj, ujedinjenoj geografskoj oblasti.

"Mi ne udružujemo države, mi ujedinjujemo narode", rekao je Žan Mone, još 1952. godine. Podizanje svesti javnosti o EU i uključivanje građana u njene aktivnosti još uvek je najveći izazov sa kojim se institucije EU danas suočavaju.

10. Sloboda, bezbednost i pravda

- Otvaranje unutrašnjih granica između zemalja članica EU je od vrlo opipljive koristi za obične ljude, jer im omogućava da slobodno putuju, bez podrigavanja graničnim kontrolama.
- Međutim, ova sloboda unutrašnjeg kretanja mora ići ruku pod ruku sa povećanim kontrolama na spoljnim granicama EU kako bi se efikasno izborili sa preprodajom ljudi i droga, organizovanim kriminalom, ilegalnim imigracijama i terorizmom.
- Zemlje EU sarađuju na poljima policije i pravde kako bi Evropu učinili bezbednijom.

Evropski građani imaju pravo da žive u slobodi, bez straha od progona ili nasilja, bilo gde u Evropskoj uniji. Pa ipak, međunarodni kriminal i terorizam spadaju u probleme koji danas najviše zabrinjavaju Evropljane.

Integracije na poljima pravde i unutrašnjih poslova nisu bile predviđene Ugovorom kojim je uspostavljena Evropska zajednica.. Ali vremenom je postalo jasno da sloboda kretanja mora da podrazumeva istu zaštitu i istu pravdu za sve u svim delovima EU. Tako da su oblasti slobode, sigurnosti i pravde kreirani postepeno tokom godina kroz amandmane originalnom Ugovoru, kroz Jedinstveni evropski akt, Ugovorom o Evropskoj uniji (Ugovor iz Mastrihta) i Amsterdamskim ugovorom.

I Sloboda kretanja

Lična sloboda kretanja unutar EU otvara probleme bezbednosti u vladama zemalja članicama, jer više ne postoji unutrašnja kontrola na unutrašnjim granicama EU. Zbog toga je bilo neophodno da se na spoljnim granicama EU uvedu posebne mere bezbednosti. A pošto se sloboda kretanja u Uniji primenjuje i na kriminalce, nacionalne policijske snage i pravosudni organi EU moraju zajednički da rade u borbi protiv međunarodnog kriminala.

Jedan od najznačajnijih koraka da bi se olakšao život putnicima u Evropskoj uniji preduzet je 1985. godine, kada su vlade Belgije, Francuske, Nemačke, Luksemburga i Holandije u gradiću Šengen na granici Luksemburga potpisale međusobni sporazum. One su se saglasile da ukinu kontrolu putnika – bez obzira na njihovu nacionalnost – na svojim zajedničkim granicama, usklade mere kontrole na granicama sa zemljama koje ne pripadaju EU i uvedu zajedničku politiku viza.. One su

tako stvorile teritoriju bez unutrašnjih granica poznatu kao Šengensko područje.

Šwengenski paket i svi zakoni koji su proistekli iz ovih sporazuma postali su od tada sastavni deo Ugovora EU, a šengensko područje se postepeno širi. Do 2006. godine, šengenska pravila su počela da se u potpunosti primenjuju na Islandu i u Norveškoj, kao i u 13 zemalja EU (Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Nemačka, Grčka, Italija, Luksemburg, Holandija, Portugalija, Španija i Švedska).

Kada se 2004. godine pridružilo još 10 novih zemalja, dato im je sedam godina da ispune kriterijume za članstvo u zoni Šengena.

II Politika azila i imigracije

Evropa je ponosna na svoju dugu tradiciju srdačnog prijema stranaca i humanu spremnost da ponudi azil izbeglicama koje beže od opasnosti i progona. Vlade EU su danas suočene sa neodložnim rešavanjem problema rastućeg broja imigranata, i legalnih i nelegalnih, u području bez unutrašnjih granica.

Ispod slike:

Trgovci ljudima eksploatiše ranjive - potrebna je međunarodna saradnja policije.

Vlade zemalja EU dogovorile su se da usklade svoja pravila kako bi se zahtevi za dobijanje azila obrađivali u skladu s nizom osnovnih principa koji su na jedinstven način priznati na celoj teritoriji Evropske unije. One su u 1999. godine, kao svoj cilj predvidele usvajanje zajedničkog postupka prema azilantima i istog postupka prema licima koja su dobila azil u celoj Uniji. Usvojene su neke tehničke mere, kao što su minimalni standardi za prijem onih koji traže azil i za dodeljivanje statusa izbeglice.

Osnovan je Evropski fond za izbeglice, sa budžetom od 114 miliona evra godišnje. Uprkos saradnji širokih mera između nacionalnih vlada, istinska politika azila i imigraciona politika još uvek treba da dobije svoje mesto.

III Borba protiv međunarodnog kriminala

Da bi politika azila i imigracije mogla da se sprovodi, EU mora da ima efikasan sistem upravljanja migracijama, uključujući i odgovarajuću kontrolu na svojim spoljnim granicama i efikasne načine za sprečavanje nelegalnog useljavanja. Potrebni su usklađeni naponi za borbu protiv

kriminalnih bandi koje vode mreže za krijumčarenje ljudi i eksploatišu ranjiva ljudska bića, naročito žene i decu.

Organizovani kriminal postaje sve usavršeniji i redovno za svoje aktivnosti koristi evropske ili međunarodne mreže. Terorizam je jasno pokazao da može da zada surov udarac svuda u svetu. Zato je uspostavljen Šengenski informacioni sistem (SIS). To je složeni sistem podataka koji organima unutrašnjih poslova i pravosudnim organima omogućava da razmenjuju informacije o licima ili predmetima za kojima se traga – na primer, ukradenim vozilima ili umetničkim delima, licima za koje je izdat nalog za hapšenje ili ekstradiciju.

Jedan od najboljih načina za hvatanje kriminalaca je praćenje kretanja njihovog nezakonito stečenog dobitka. Za tu svrhu, i da bi presekla finansiranje kriminalnih organizacija, EU koristi zakone o sprečavanju pranja novca.

Sigurno najveći korak koji je u skorije vreme učinjen u oblasti saradnje organa unutrašnjih poslova bilo je stvaranje Evropske policijske službe (**Europol**). Europolu je sedište u Hagu i čine ga službenici policije i carina. Europol se bavi čitavim nizom oblika međunarodnog kriminala: prodajom droga, trgovinom krađenim vozilima, krijumčarenjem ljudi, seksualnom eksploatacijom žena i dece, pornografijom, falsifikovanjem, prodajom radioaktivnog i nuklearnog materijala, terorizmom, pranjem novca i izradom lažnih novčanica evra.

IV Ka „evropskom pravnom području“

U ovom trenutku u zemljama članicama EU funkcionišu mnogi različiti pravosudni sistemi, svaki u okviru nacionalnih granica. Ako Unija želi da njeni stanovnici dele isti sistem pravde, njeni pravni sistemi moraju ljudima olakšavati, a ne otežavati život.

Najznačniji primer praktične saradnje u ovoj oblasti jeste rad koji obavlja Eurojust – centralno koordinaciono telo, osnovano u Hagu 2003. godini. Njegova svrha je da nacionalnim istražnim organima i organima gonjenja omogućiti da zajednički rade u kriminalnim istragama u koje je uključeno više zemalja EU.

Evropski nalog za hapšenje koji je u upotrebi od januara 2004. godine, treba da zameni duge procedure isporučivanja.

Međunarodni kriminal i terorizam ne poštuju nacionalne granice. Ovo znači da je potrebna zajednička politika krivičnog prava EU, jer saradnja među sudovima u različitim zemljama može biti narušena različitim definicijama određenih krivičnih radnji. Cilj je da se EU da zajednički okvir za borbu protiv terorizma, kako bi se njenim građanima garantovao visok nivo zaštite i značajno povećala saradnja u ovoj oblasti.

U oblasti građanskog prava, EU je usvojila zakone kako bi mogla da sprovodi odluke suda u međugraničnim slučajevima koji uključuju razvod braka, razdvojenost, starateljstvo nad decom i zahteve za izdržavanjem kako bi odluke u jednoj zemlji mogle da se primenjuju u nekoj drugoj. EU je usvojila zajedničke procedure kako bi pojednostavila i ubrzala nagodbe međugraničnih slučajeva u malim i građanskim parnicama kao što je povraćaj duga ili bankrotstvo.

11. Evropska unija na svetskoj pozornici

- Evropska unija ima veći uticaj na svetskoj pozornici kada govori jedinstvenim glasom po pitanju međunarodnih poslova. Trgovinski pregovori su dobar primer ovoga.
- Na polju odbrane, svaka zemlja ostaje suverena, bilo da je član NATO ili neutralna. Međutim, zemlje članice EU razvijaju vojnu saradnju za potrebe mirotnih misija.
- Iz razloga istorijske i geografske blizine, južni Mediteran i Afrika su područja na koja EU veoma obraća pažnju (politike pomoći za razvoj, trgovinski prerogativi, pomoć u hrani i ljudska prava).

Evropska unija je u ekonomskom, trgovinskom i monetarnom smislu postala velika svetska sila. Ima onih koji EU opisuju kao ekonomskog diva ali „političkog patuljka“. To je preterivanje. Ona ima značajan uticaj u organizacijama kao što su Svetska trgovinska organizacija (STO) i specijalizovane organizacije Ujedinjenih nacija (UN) i na svetskim samitima posvećenim životnoj sredini i razvoju.

Pa ipak, tačno je da zemlje članice i u diplomatskom i u političkom smislu treba da učine još mnogo toga da bi mogle jedinstveno da nastupaju u vezi s pitanjima kao što su mir i stabilnost, terorizam i Srednji istok, odnosi sa Sjedinjenim Državama i uloga Saveta bezbednosti UN. Zemlje EU zadržavaju pun nacionalni suverenitet nad svojim oružanim

snagama. Njihovi odbrambeni sistemi su čvrsto u rukama nacionalnih vlada, a jedine veze između njih stvaraju savezi kao što je NATO.

I Začetak zajedničke odbrambene politike

Zajednička spoljna i bezbednosna politika (CFSP) i Evropska bezbedonosna i odbrambena politika (ESDP), predviđene ugovorima iz Maastrichta (1992. god.) i Amsterdama (1997. god.) i Nice (2001. god.), definišu osnovne zadatke EU u oblasti odbrane. EU je na toj osnovi stvorila svoj „drugi stub“ – političku oblast u kojoj se o akcijama odlučuje međunarodnim dogovorom i u kome Komisija i Parlament imaju manju ulogu. Odluke se donose konsenzusom, a svaka zemlja pojedinačno može da se uzdrži od glasanja.

a. Evropska politička i strateška scena 2006. godine

Prošlo je više od pola veka od završetka hladnog rata - Rusija sad ima novo opredeljenje i bivše komunističke zemlje su se pridružile NATO i EU skoro istovremeno. Evropski kontinent se ujedinjuje mirnim putem, a evropske zemlje zajednički se bore protiv međunarodnog kriminala kao što je, na primer, krijumčarenje ljudi i pranje novca.

Uvećana EU je uspostavila organizovan partnerski odnos sa svojim susedima od kojih neki nemaju izgleda da se pridruže Evropskoj uniji – bar u srednjoročnoj perspektivi.

Sjedinjene Države prihvataju da, za vojne akcije u koje Amerika ne želi da bude uključena, Evropa može da koristi određene logističke kapacitete NATO-a, kao što su obaveštajni podaci, komunikacije, komandne i saobraćajne mogućnosti.

Napadi na Vašington i Njujork 11. septembra 2001. godine i bombardovanje Madrida 2004. godine i Londona 2005. godine i terorističko nasilje koje je od tada pogodilo mnoge delove sveta temeljno su promenili stratešku situaciju. Evropske zemlje ostvaruju tešnju saradnju u razmeni informacija koje će pomoći da se izbegnu takvi napadi. Pošto je borba protiv terorizma globalni prioritet, Evropa danas izlazi iz okvira svojih tradicionalnih saveza i sarađuje ne samo sa Sjedinjenim Državama, već i sa mnogim drugim zemljama u svetu u podršci demokratiji i ljudskim pravima.

Ispod slike:

Pomoć u teškim vremenima-vojnici EU vraćaju mir u Kongu

b. Opipljiva postignuća u bezbednosti i odbrani

Prema Amsterdamskom ugovoru, Havijer Solana je naimenovan za prvog Visokog predstavnika EU za zajedničku politiku spoljnih poslova i bezbednosti.(CFSP) 1999. godine.

Zemlje EU su utvrdile konkretan cilj kao deo zadatka da se ustanovi Evropska bezbedonosna i odbrambena politika. Taj cilj je da EU bude sposobna da brzo pokrene odbrambenu reakciju sa pomorskom i vazдушnom podrškom i da ih održava u roku od jedne godine. Ove snage za brzu reakciju još uvek nisu "evropska vojska". Njih će činiti kontingenti nacionalnih orižanih snaga.

Međutim, osnivanjem Političkog i bezbedonosnog komiteta (PSC) i Vojnog komiteta Evropske unije (EUMC) i vojnog osoblja Evropske unije (EUMS), koje potpadaju pod autoritet Saveta i locirani su u Briselu, Unija je već dobila politički i vojni instrument za izvršavanje misija koje je sebi zadala: humanitarnih misija van Evrope, mirovnih operacija i drugih zadataka u rešavanju kriza.

S obzirom na to da vojna tehnologija postaje sve savršenija i skuplja, vlade EU smatraju da se potreba za uzajamnom saradnjom u proizvodnji oružja sve više povećava. Štaviše, ako njihove oružane snage treba da izvršavaju zajedničke zadatke, njihovi sistemi moraju biti interoperabilni, a oprema dovoljno standardizovana. Evropski savet u Solunu je 2003. godine odlučio da osnuje Evropsku odbrambenu agenciju.

Od 2003. godine EU je preduzela niz mirovnih operacija i misija rešavanja kriza. Najvažnije su one u Bosni i Hercegovini gde su, decembra 2004. godine, Vojne snage Evropske unije (EUFOR) u sastavu 7000 trupa zamenila mirotvorne snage NATO

II Trgovinska politika koja je otvorena ka svetu

Evropska unija podržava sistem pravila Svetske trgovinske organizacija (STO) koji omogućuje određen stepan pravne sigurnosti i transparentnosti u vođenju međunarodne trgovine. STO određuje uslove zahvaljujući kojima se njeni članovi mogu zaštititi od napoštenih praksi kao što je obaranje cena (prodaja ispod cene koštanja) kojima se izvoznici bore protiv svojih rivala. Ona takođe obezbeđuje procedure za rešavanje razmirica koje proističu između dva ili veše trgovinskih partnera.

Evropska trgovinska politika je tesno povezana sa njenom politikom razvoja. Prema svom generalnom sistemu povlastica (GSP), EU je za uvozne proizvode iz zemalja u razvoju i ekonomija u tranziciji, odobrila povlašćen pristup, spustila tarife i ukinula carinske dažbine.. Otišla je čak i dalje za 49 najsiromašnijih zemalja sveta. Svi njihovi proizvodi, uz jedan izuzetak-oružje, oslobođeni su carinskih dažbina ulaska na tržište EU prema programu lansiranom 2001. godine.

Međutim, EU nema posebne trgovinske sporazume sa svojim najvećim trgovinskim partnerom među razvijenim zemljama kao što su Sjedinjene države i Japan. Ovde se trgovinske relacije odvijaju putem STO mehanizama. Sjedinjene države i Evropska unija nastoje da razviju odnose zasnovane na jednakosti i partnerstvu. Međutim, zemlje EU nisu uvek složne po pitanju tipa diplomatskih političkih i vojnih veza koje treba uspostaviti sa Sjedinjenim državama.

Evropska unija povećava trgovinu sa silama koje izranjaju u drugim delovima sveta, od Kine i Indije do Centralne i Južne Amerike. Trgovinski sporazumi sa ovim zemljama uključuju takođe tehničku i kulturnu saradnju.

Ispod slike:

Vino je jedan od glavnih izvoznih proizvoda EU za zemlju njenog najvećeg trgovinskog partnera, Sjedinjene države.

III Odnosi između EU i mediteranskih zemalja

Uzevši u obzir geografsku blizinu, istorijske i kulturne veze, kao i trenutne i buduće migracione tokove, zemlje na južnim obalama Mediterana su partneri od prvenstvenog značaja. Zbog toga se EU već tradicionalno opredeljuje da insistira na politici regionalnih integracija.

Novembra 1995. godine, u Barseloni je održana velika konferencija kojoj su prisustvovala sve zemlje članice EU i zemlje koje se graniče sa Mediteranom (s izuzetkom Libije, Albanije i zemalja bivše Jugoslavije). Ta konferencija je postavila temelje za novo evro-mediteransko partnerstvo koje podrazumeva:

- Politički dijalog između zemalja učesnica i partnerstvo u oblasti bezbednosti zasnovano, pre svega, na mehanizmima kontrole naoružanja i rešavanja sukoba mirnim putem;

Formatted: Indent: Left: 0",
Hanging: 0.25", Numbered + Level:
1 + Numbering Style: Bullet + Start
at: 0 + Alignment: Left + Aligned at:
0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

- Jačanje ekonomskih i trgovinskih odnosa između dva regiona. Od ključnog značaja za to je stvaranje evro-mediterranske zone slobodne trgovine do 2010. godine;

Formatted: Indent: Left: 0", Hanging: 0.25", Numbered + Level: 1 + Numbering Style: Bullet + Start at: 0 + Alignment: Left + Aligned at: 0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

- Partnerstvo u socijalnoj i kulturnoj oblasti.

Formatted: Indent: Left: 0", Hanging: 0.25", Numbered + Level: 1 + Numbering Style: Bullet + Start at: 0 + Alignment: Left + Aligned at: 0" + Tab after: 0" + Indent at: 0"

EU je mediteranskim zemljama u periodu 2000-2006. godine obezbedila finansijsku pomoć u vrednosti od 5,3 milijardi evra. U Budžetskom periodu 2007-13 godine, Evropski instrument za partnerstvo i susedstvo nastavlja i pripaja se jedno od ranije zasebnih programa podrške za Mediteranske zemlje i druge susede među kojima su zemlje naslednici bivšeg Sovjetskog Saveza.

Ispod slike:

Prioritet EU je da obezbedi da svi imaju pristup čistoj vodi.

IV Afrika

Odnosi između Evrope i zemalja južno od Sahare uspostavljeni su odavno. Prema Rimskom ugovoru iz 1957. godine, bivše kolonije i prekomorske teritorije nekih zemalja članica EEZ postale su partneri zajednice. Dekolonizacija, započeta početkom 60-ih godina pretvorila je ovu vezu u nešto drugo – pridruživanje suverenih zemalja.

Sporazum iz Kotonua, potpisan 2000. godine u Kotonou, prestonici Benina, označio je novu fazu u razvojnoj politici EU. Sporazum između EU i zemalja Afrike, Kariba i Pacifika (ACP), predstavlja najambiciozniji i najdalekosežniji sporazum o trgovini i pomoći koji je ikada zaključen između razvijenih i zemalja u razvoju. On je usledio nakon Konvencije iz Lomea – prvobitno potpisana 1975. godine u prestonici Togo, a zatim novelirana u redovnim vremenskim intervalima.

Osnovni cilj Sporazuma isti je kao i cilj Konvencije iz Lomea: “da unapredi i ubrza ekonomski, kulturni i društveni razvoj zemalja ACP i učvrsti i diverzifikuje njihove odnose sa EU i njenim zemljama članicama u duhu solidarnosti i obostranih interesa”.

Novi sporazum ide mnogo dalje od ranijih sporazuma, jer se on pomerio od trgovinskih odnosa baziranih na pristupu tržištu ka trgovinskim relacijama u širem smislu. On takođe uvodi nove procedure za rešavanja narušavanja ljudskih prava.

Evropska unija dala je posebne trgovinske ustupke najnerazvijenijim zemljama, među kojima je 39 potpisnica Sporazuma iz KOfona. One će, počevši od 2005. godine, moći da izvoze u EU praktično sve vrste proizvoda, i to bez carina. Evropski razvojni fond finansira programe za zemlje ACP, plaćajući između dve i tri milijarde evra godišnje.

12. Budućnost Evrope?

- **Evropske integracije će se nastaviti u onim poljima u kojima zemlje članice smatraju da je u njihovom najboljem interesu da rade zajedno u okviru tradicionalnog okvira EU (po pitanjima kao što su trgovina, globalizacija, jedinstveno tržište, regionalni i socijalni razvoj, istraživanje i razvoj, mera da se promoviše rast i otvaranje radnih mesta i mnoga druga.)**
- **Insittucioanlni proces ažuriranja pravila koja održuju odnose između država članica i EU i između EU i njenih građana će se nastaviti. Pitanje ustavotvornohg ugovora će biti prvi na redu za diskusije u godinama ispred nas, bez obzira na formu i sadržaj teksta koji će na kraju biti usvojen.**

"Doći će dan kada će se sve nacije ovog kontinenta, ne gubeći svoje specifične kvalitete, ni svoju slavnu individualnost, spojiti u višu celinu i formirati evropsko bratstvo. Doći će dan kada neće biti drugih bojnih polja osim onih u ljudskom umu – otvorenih tržišta ideja. Doći će dan kada će metke i bombe zameniti glasovi."

Viktor Igo izgovorio je ove proročke reči 1849. godine ali je trebalo da prođe više od jednog veka da njegova utopistička predviđanja počnu da se ostvaruju. Za to vreme, dva svetska rata i bezbroj drugih sukoba na evropskom tlu izazvali su smrt miliona ljudi. Bilo je trenutaka kada je izgledalo da više nema nikakve nade. Danas, početak 21. veka nudi svetliju perspektivu i novu nadu. Ali, on takođe donosi Evropi nove teškoće i nove izazove.

Glavno proširenje Unije se ostvarilo. Kako je to političar iz jedne od novih zemalja članica rekao: "Evropa je konačno uspela da pomiri svoju istoriju sa svojom geografijom." U budućnosti EU će nastaviti da dočekuje nove članove. U međuvremenu će njeni lideri – pažljivo osluškujući javno mnjenje – morati da odluče gde će povući krajnje geografske, političke i kulturne granice Unije.

Osnivački sporazum EU je pakt između suverenih nacija odlučnih da podele zajedničku sudbinu i udruže sve veći deo svog suvereniteta. On se odnosi na ono što je evropskim narodima najvažnije: mir, bezbednost, participatorna demokratija, pravda i solidarnost. Ovaj pakt se učvršćuje i

potvrđuje širom Evrope: pola miliona ljudi odabralo je da živi sa vladavinom prava i u skladu sa vekovnim vrednostima usredsređenim na humanost i ljudsko dostojanstvo.

Tekuća tehnološka revolucija radikalno transformiše život u industrijalizovanom svetu, uključujući i Evropu. Ona pri tom proizvodi nove izazove koji prelaze preko nacionalnih granica. Nacije koje preduzimaju akcije samostalno ne mogu efikasno da se izbore sa pitanjima kao što su održiv razvoj, populacioni trendovi i potreba za socijalnom solidarnošću. Moramo takođe pokazati obzir prema budućim generacijama.

Proces evropske integracije ima uticaj na čitav kontinent, koji je za uzvrat, deo sveta koji se menja rapidno i radikalno i koji mora da nađe novu stabilnost. Evropu pogađaju potresi na drugim kontinentima – bez obzira na to šta ih izaziva: oživljavanje verskog žara u islamskom svetu, bolesti i glad u Africi, unilateralne tendencije u Severnoj Americi, ekonomske krize u Latinskoj Americi, eksplozija stanovništva u Aziji ili globalna relokacija industrija i zaposlenosti. Evropa ne može da se koncentriše samo na sopstveni razvoj već mora da se u punoj meri uključi u globalizaciju. Iako može da bude ponosna na svoja dostignuća u trgovinskoj politici, Evropska unija je još uvek daleko od toga da može da tvrdi kako govori jednim glasom ili da je kredibilan akter na pozornici svetske politike.

Institucije EU pokazale su svoju vrednost ali se moraju prilagoditi kako bi se izborile s rastućim brojem zadataka koje treba da obavi sve veća Unija. Što je broj članica EU veći, to će i centrifugalne snage koje prete da je pocepaju biti jače. Kratkoročna sagledavanja nacionalnih interesa lako mogu da izbace iz koloseka dugoročne prioritete Unije kao celine. Zato svi koji učestvuju u ovom do sada ne viđenom poduhvatu moraju da preuzmu svoje odgovornosti i deluju na način koji omogućava dalje efikasno funkcionisanje institucionalnog sistema EU. Pri svakoj većoj promeni postojećeg sistema mora se obezbediti poštovanje pluralnosti Evrope i njeno bogatstvo različitosti, najdragocenije bogatstvo Evrope – mnogobrojne razlike između njenih nacija. Reforme se takođe moraju koncentrisati na postupak odlučivanja. Insistiranje na jednoglasnom dogovoru u svim slučajevima, jednostavno bi izazvalo paralizu. Jedini sistem koji može da funkcioniše jeste politički i pravni sistem zasnovan na većinskom glasanju, s ugrađenim mehanizmom kontrole i ravnoteže.

Ustav, koji treba ratifikovati i kojeg su u Rimu oktobra 2004. godine usvojilo 25 čelnika država ili vlada, pokušao je da nađe odgovor na

potrebu za pojednostavljenjen postojećeg Ugovora iz Mاستrihta i postigne veću transparentnost u sistemu odlučivanja EU. Obični ljudi EU moraju da znaju ko šta radi u Evropi i da osećaju da je to važno za njihov svakodnevni život, da glasaju na evropskim izborima i podrže ideju evropskih integracija. Ustav razjašnjava ovlašćenja i odgovornosti EU, njenih država članica i regionalnih organa. On jasno izlaže da je evropska integracija zasnovana na dve vrste legitimnosti: neposredno izraženoj volji naroda i legitimnosti nacionalnih vlada. Nacionalna država je još uvek zakonski okvir u kom funkcionišu evropska društva.

Kakav god konstitutivni sistem zemlje EU izaberu nakon nekih novih razgovora, moraće ga ratifikovati svaka od njih, bilo parlamentarnim glasanjem bilo na nacionalnom referendumu. Kako bi omogućila ovakvu debatu, Evropska komisija je pokrenula program da dopre do svojih građana kroz plan D za demkratiju, dijalog i debatu.

„Ispod slike:

Evropa - tržište ideja.

Evropski ustav

Istorijat

Decembra 2001. godine, Evropski Savet je, da bi odgovorio mnogim izazovima koja će proširenja zemljama centralne i istočne Evrope stvoriti Evropskoj uniji, ustanovio Konvenciju koja će pripremiti nacrt Konstitucioanlnog ugovora.

Ova konvencija, koja je svoj rad 2002. god. i 2003. godine izvršavala pod predsedništvom Valerija Žiskarda d Estenja, imala je 105 članovia, uključujući i predstavnike vlada zemalja članova i zemalja kandidata, nacionalnih paralamenata, MEP i članova Evropske komisije.

Juna 2003. godine ova konvenckija je koncezusom usvojila nacrt ugovora.

Ugovor je formalno potpisan u Rimu 29. oktobra 2004. godine, i poslat zemljama članicama na ratifiikaciju.

Iako je većina zemalja članica ratifikovala ovaj ugovor, maja i juna 2005. godine odbacili su ga glasači u Farancuskoj i Holandiji. Nakon ovih "ne" glasova, Evrpski savet, je kada se kasnije u junu sastao, objavio period osvrtana budućnost ovog Ustavotvornog ugovora.

Osnovne odredbe ugovora

- Izbor predsjednika Evropskog saveta kvalifikovanom većinom na period od dve i po godine, sa mogućnošću jednog produžavanja.
- Izbor predsjednika Komisije jednostavnom većinom MEP , koji sledi nakon predloga Evropskog saveta i "uzima u obzir izbore za Evropski parlament".
- Stvaranje radnog mesta Ministar spoljnih poslova EU.
- Inkorporiranje Povelje o osnovnim pravima u Ugovor EU.
- Povećanje broja polja koja su pokrivena kvalifikovanim većinskim glasanjem u Savetu.
- Davanje većih zakonodavnih i budžetskih ovlašćenja Evropskom parlamentu.
- Jasnija prezentacija raspodele ovlašćenja i odgovornosti između Unije i zemalja članica.

- Davanje nacionalnim parlamentima ulege u obezbeđivanju toga da se EU povinuje principu zasebnog odlučivanja.

Ključni datumi u istoriji evropske integracije

1950.

9. maj

Robert Šuman, francuski ministar spoljnih poslova, drži značajan govor u kojem iznosi predloge zasnovane na idejama Žana Monea. On predlaže da Francuska i SR Nemačka udruže svoje resurse uglja i čelika u novu organizaciju kojoj mogu da se pridruže i druge evropske zemlje.

Pošto se taj dan smatra rođendanom Evropske unije, 9. maj sada se slavi kao Dan Evrope.

1951.

18. april

U Parizu šest zemalja – Belgija, Francuska, Nemačka (Savezna Republika), Italija, Luksemburg i Holandija – potpisuju Ugovor o osnivanju evropske zajednice za uglj i čelik (ECSC). Ugovor stupa na snagu 23. jula 1952. godine, za period od 50 godina.

1955.

1-2. jun

Na sastanku u Mesini, ministri spoljnih poslova šest zemalja odlučuju da evropsku integraciju prošire na privredu u celini.

1957.

25. mart

Šest zemalja u Rimu, potpisuje ugovore o osnivanju Evropske ekonomske zajednice (EEC) i Evropske zajednice za atomsku energiju (Euratom). Ugovori stupaju na snagu 1. januara 1958. godine.

1960.

4. januar

Na predlog Velike Britanije, Stokholmskom konvencijom ustanovljeno je Evropsko udruženje za slobodnu trgovinu (EFTA), koje čini jedan broj evropskih zemalja izvan EEZ.

1963.

20. jul

EEZ u Jaundeu potpisuje sa 18 afričkih zemalja sporazum o pridruživanju.

1965.

8. april

Potpisan ugovor o spajanju izvršnih organa tri zajednice (ECSC, EEC i Euratom) i stvaranju jedinstvenog Saveta i Komisije. Ugovor stupa na snagu 1. jula 1967. godine.

1966.

29. januar

„Luksembuški kompromis“. Posle političke krize Francuska prihvata da ponovo učestvuje na sastancima Saveta, u zamenu za saglasnost da se zadrži pravilo jednoglasnosti kada se radi o „vitalnim nacionalnim interesima“.

1968.

1. jul

Carine na industrijsku robu potpuno se ukidaju 18 meseci pre roka i uvodi se Zajednička spoljna tarifa.

1969.

1-2. decembar

Politički lideri EEZ na Haškom samitu odlučuju da nastave sa evropskom integracijom, stvarajući put? otvarajući vrata ? svom provm proiřernju.

1970.

22. april

U Luksemburugu potpisan ugovor kojim se omogućava veće finansiranje Evropskih zajednica iz „sopstvenih sredstava“ i daju veća ovlašćenja Evropskom parlamentu.

1972.

22. januar

Evropske zajednice u Briselu potpisuju ugovore o pristupanju sa Danskom, Irskom, Norveškom i Velikom Britanijom.

1973.

1. januar

Danska, Irska i Velika Britanija pristupaju Evropskim zajednicama, pa se broj članica povećava na devet. Norveška ostaje izvan, posle referenduma na kom je većina stanovnika glasala protiv članstva.

1974.

9-10. decembar

Na samitu u Parizu, politički lideri devet zemalja članica odlučuju da se sastaju tri puta godišnje, isto kao i Evropski savet. Oni takođe daju zeleno svetlo za neposredne izbore za Evropski parlament i saglašavaju se da uspostave Evropski fond za regionalni razvoj.

1975.

28. februar

EEZ i 46 zemalja Afrike, Kariba i Pacifika (zemlje ACP) U Lomeu potpisuje konvenciju (Lome I).

22. jul

Potpisan ugovor kojim se Evropskom parlamentu daju veća budžetska ovlašćenja i uspostavlja evropski Finansijski sud. Ugovor stupa na snagu 1. juna 1977. godine.

1979.

7. do 10. jun

Održavaju se prvi neposredni izbori za Evropski parlament sa 410 poslaničkih mesta.

1981.

1. januar

Grčka pristupa Evropskim zajednicama čime se broj zemalja članica povećava na 10.

1984.

14. - 17. jun

Drugi neposredni izbori za Evropski parlament.

1985.

7. januar

Žak Delor postaje predsednik Komisije (1985-1995).

14. jun

Potpisan Šengenski sporazum sa ciljem ukidanja graničnih provera između zemalja članica Evropske Zajednice.

1986.

1. januar

Španija i Portugalija pristupaju Evropskim zajednicama i povećavaju broj članica na 12.

17. i 28. februar

Jedinistveni evropski akt potpisan u Luksemburgu i Hagu. Stupa na snagu 1. jula 1987.

1989.

15. i 18. jun

Treći neposredni izbori za Evropski parlament.

9. novembar

Pad Berlinskog zida.

1990.

3. oktobar

Nemačka je ponovo ujedinjena.

1991.

9-10. decembar

Evropski savet u Matrihtu usvaja Ugovor o Evropskoj uniji. Ugovor postavlja osnovu za zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku, tešnju saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova i stvaranje ekonomske i monetarne unije, uključujući i jedinstvenu valutu.

1992 .

7. februar

U Matrihtu potpisan Ugovor o Evropskoj uniji. Stupa na snagu 1. novembra 1993. godine.

1993.

1. januar

Stvoreno jedinstveno tržište.

1994.

9. i 12. jun

Četvrti neposredni izbori za Evropski parlament.

1995.

1. januar

Austrija, Finska i Švedska pristupaju EU, čime se broj članica povećava na 15. Norveška ostaje izvan Unije, posle referenduma na kom je većina stanovnika glasala protiv članstva.

23. januar

Nova Evropska komisija stupa na dužnost (1995-1999), pod predsjedništvom Žaka Santera.

27-28. novembar

Na evro-mediteranskoj konferenciji u Barseloni uspostavljeno partnerstvo između EU i zemalja na južnoj obali Mediterana.

1997.

2. oktobar

Potpisan Ugovor iz Amsterdama. Stupa na snagu 1. maja 1999. godine.

1998.

30. mart

Počinje proces pristupanja novih zemalja kandidata. U njemu učestvuju Kipar, Malta i 10 zemalja centralne i istočne Evrope.

1999.

1. januar

Počinje treća faza EMU: valute 11 zemalja EU zamenjene su evrom. Jedinstvena valuta je puštena u opticaj na tržištima novca. Od tog trenutka Evropska centralna banka preuzima odgovornost za monetarnu politiku EU, koja se definiše i sprovodi u evrima. Grčka se pridružila ovim zemljama 2001. godine.

10. i 13. jun

Peti neposredni izbori za Evropski parlament.

15. septembar

Evropska komisija u novom sastavu stupa na dužnost (1999-2004), pod predsjedništvom Romana Prodića.

15-16. oktobar

Evropski savet u Tampereu odlučuje da EU bude područje slobode, bezbednosti i pravde.

2000.

23-24. mart

Evropski savet u Lisabonu izrađuje strategiju podsticanja zaposlenosti u EU, modernizacije privrede i jačanja društvene kohezije u Evropi zasnovanoj na znanju.

7-8. decembar

Evropski savet na sastanku u Nici postiže sporazum o tekstu novog ugovora kojim se menja sistem odlučivanja EU kako bi Unija bila spremna za proširenje. Predsednici Evropskog parlamenta, Evropskog saveta i Evropske komisije, svečano proglašavaju Povelju EU o osnovnim pravima.

2001.

26. februar

Potpisan ugovor iz Nice. Stupa na snagu 1. februara 2003. godine.

14-15. decembar

Evropski savet u Lakenu usvaja deklaraciju o budućnosti Unije. Time se otvara put za predstojeću veliku reformu EU i za osnivanje Konvencije koja će pripremiti Ustav Evrope.

2002.

1. januar

Stanovnici područja važenja evra počinju da koriste novčanice i kovani novac ove valute.

13. decembar

Evropski savet u Kopenhagenu odlučuje da 10 zemalja kandidata (Kipar, Češka Republika, Estonija, Mađarska, Letonija, Litvanija, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija) mogu da pristupe EU 1. maja 2004. godine

2003.

10. jul

Konvencija o budućnosti Evrope završava svoj rad na nacrtu Ustava Evrope.

4. oktobar

Počinje rad međuvladine konferencije koja će izraditi nacrt novog ugovora koji će sadržati Ustav Evrope.

2004.

1. maj

Kipar, Češka Republika, Estonija, Mađarska, Letonija, Litvanija, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija pristupaju Evropskoj uniji.

10. i 13. jun

Šesti neposredni izbori za Evropski parlament.

29. oktobar

Evropski ustav usvojen u Rimu (sledi ratifikacija od strane zemalja članica).

22. novembar

Nova Evropska komisija na čelu sa predsenikom Hose Manuel Barosom.

2005.

29. maj i 1. jun

Glasači u Francuskoj odbacili Ustav na referendumu, a 3 dana kasniji isto učinili i glasači u Holandiji

3. oktobar

Počeli pregovori o pristupanju sa Turskom i Hrvatskom.

2007.

1. januar

Bugarska i Rumunija se pridružile Evropskoj uniji.

Slovenija usvojila evro.

Koja je svrha Evropske unije? Zašto i kako je osnovana? Kako funkcioniše? Šta je do sada postigla za svoje građane i koji izazovi danas stoje pred njom? Kako se njeni građani mogu više uključiti?

Da li se u vreme globalizacije EU može uspešno takmičiti sa drugim velikim ekonomijama i održati svoj društveni standard? Da li Evropa može da nastavi da ima vodeću ulogu na svetskoj pozornici i da li može pomoći u zaštiti protiv terorizma?

Ova su samo neka od pitanja na koja u izdanju 2007. godine ove izuzetno popularne knjižice "Evropa u 12 lekcija", odgovara Paskal Fonten, stručnjak u oblasti EU i bivši univerzitetski predavač.